

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

ERITYISKASVATUKSEN AMMATILLISET ERIKOISTUMISOPINNOT

Pukeutumisen haasteet
– opetusmateriaalia valmentavaan koulutukseen

Arja Lintula
Iina Ojala
Hannele Vuosara

2007

ARJA LINTULA, IINA OJALA, HANNELE VUOSARA:
Pukeutumisen haasteet – opetusmateriaalia valmentavaan koulutukseen

Tampereen ammattikorkeakoulu
Erityiskasvatuksen ammatilliset erikoistumisopinnot kehittämishanke 44 s.
Ryhmän opettaja Päivi Lehtonen
Marraskuu 2007
Asiasanat: pukeutuminen, paperinuket, kehitysvammaisuus, erityisopetus

TIIVISTELMÄ

Kehittämishanke koostuu kahdesta osasta: kirjallisesta osuudesta sekä opetusmateriaalipaketista. Kehittämishankkeen tavoitteena oli tuottaa opetusmateriaalia pukeutumisesta ja vaatehuollosta henkilöille jotka tarvitsevat tukea arjen taidoissa.

Kirjallisessa osuudessa käsiteltiin kehitysvammaisuutta, ammatillista erityisopetusta ja opintokokonaisuutta, jonka tarpeeseen opetusmateriaalin laadimme. Kerromme kuinka opetusmateriaali syntyi, miten sitä käytettiin oppilaitosympäristössä ja millaisin tuloksin.

Opetusmateriaalipaketti koostuu paperinukkehahmoista, sekä niiden vaatteista ja asusteista. Paperinukkejen ympärille laadimme tehtäviä, jotka palvelevat eritasoisia opiskelijoita, tukien ja kannustaen heitä oikeanlaiseen pukeutumiseen. Opetusmateriaalin ohkeen laadimme ohjeet sitä käyttävälle opettajalle, mutta se antaa myös mahdollisuuden luoda niiden rinnalle uusia tehtäviä, tarpeen mukaan.

Kehittämishanke joka syntyi opetusmateriaalin tarpeesta, täytti tehtävänsä. Se antoi sitä käyttäville opettajille tärkeää tietoa opiskelijoiden hahmottamisesta sekä motorisista taidoista. Opiskelijoiden kiinnostus oikeanlaiseen pukeutumiseen kasvoi selvästi ja alkoi tuottaa tuloksia käytännön pukeutumistilanteissa.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 MITÄ ON KEHITYSVAMMAISUUS	4
2.1 Mistä kehitysvammaisuus johtuu?	5
2.2 Kehitysvammaisuuden syiden luokittelu	6
2.3 Luokittelukriteerinä koulutettavuus	9
3 AMMATILLINEN ERITYISOPETUS	10
3.1 Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus	11
3.2 Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus	13
3.3 Päivittäistoimintojen ja asumisvalmennuksen opintokokonaisuus	13
3.3.1 Opintokokonaisuuden osa-alueena pukeutuminen ja vaatehuolto	14
3.3.2 Opintokokonaisuuden suunnitelma	14
4 OPPIMATERIAALIN TUOTTAMINEN	15
4.1 Vaatetus ja pukeutuminen	15
4.2 Pukeutuminen eri tilanteisiin	16
4.3 Paperinuket pedagogisina työvälineinä	19
4.4 Symbolifunktio	20
4.5 Esimerkkejä paperinuken käytöstä	21
4.6 Värien vaikutus pukeutumisen valintaan	23
4.7 Mittataulukot	26
4.8 Vartalotyypit	27
4.9 Vartalon muotojen vaikutus pukeutumisen valintaan	29
4.10 Pukeutumistyyli	30
4.11 Vaatehuolto	32
5 OPINTOKOKONAISUUDEN TOTEUTUS	35
6 POHDINTA	40
LÄHTEET	

1 JOHDANTO

Idea kehittämishankkeelle syntyi opintojen alkuvaiheessa. Oli luontevaa ottaa kehittämishankkeeksi aihe, joka jollain tavoin kosketti meitä kaikkia. Yhteisiksi tekijöiksi nousivat vaatetus, pukeutuminen ja kehitysvammaiset henkilöt. Hanke sai alkunsa käytännön opetustyössä havaitusta tarpeesta. Opetushallitus on laatinut aiheesta ohjeistuksen, mutta varsinaista opetusmateriaalia, joka on suunnattu kehitysvammaisille opiskelijoille, on hyvin niukasti saatavilla. Tämä voi osittain johtua siitä, että vaatetus ja pukeutuminen on sisällytetty opetussuunnitelman perusteissa päivittäistoimintojen ja asumisvalmennuksen opintokokonaisuuteen. Tämän opintokokonaisuuden keskeisenä sisältönä on itsenäiseen elämään harjaantuminen ja mahdollisimman itsenäiseksi henkilöksi kasvaminen.

Työn ensisijaisena tarkoituksena on tuottaa selkeäkielistä opetusmateriaalia pukeutumisesta ja vaatehuollosta, henkilöille jotka tarvitsevat tukea arjen hallintaan. Opetusmateriaalin tarkoitus on tukea ja innostaa opiskelijoita oikeanlaiseen pukeutumiseen, vaatehuoltoon sekä oman tyylin löytämiseen. Oppimateriaali on suunniteltu toteutettavaksi paperinukkehahmojen avulla.

Kehittämishankkeemme, Pukeutumisen haasteet – opetusmateriaalia valmentavaan koulutukseen, lähtökohtana ovat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet 2000, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus sekä Keskuspuiston ammattiopiston koulukohtainen opetussuunnitelma (valmentava 2) ja Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen linjakohtainen opetussuunnitelma suuntautumisalanaan palveluala.

2 MITÄ ON KEHITYSVAMMAISUUS

Kehitysvamma merkitsee yksilön kehityksen aikana ilmi tullutta älyllistä jälkeenjääneisyyttä tai puutteellisuutta, jonka vuoksi henkilö ei pysty tulemaan ympäristössään toimeen ilman erityistä apua, hoitoa ja opetusta. Kehitysvamma on vamma ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueella, ja siksi uusien asioiden oppiminen ja käsitteellinen ajattelu ovat kehitysvammaiselle ihmiselle vaikeampaa kuin muille. Kehitysvammaisilla voi olla myös muita toimintakykyä rajoittavia puutteellisuuksia. Kysymyksessä ei ole sairaus vaan vaurio tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä selviytymistä. (Mäki 2./2001.)

Vamma voi johtua joko syntymää edeltävistä syistä, synnytyksen yhteydessä tapahtuneista vaurioista tai lapsuusiän sairauksista ja tapaturmista. Kehitysvammaisuuden riskiä lisääviä tekijöitä ovat muun muassa äidin korkea ikä, tai raskaudenaikainen huumeiden tai alkoholin käyttö sekä tupakointi. Osa syistä jää kokonaan selvittämättä. (Mäki 2./2001.)

Kehitysvammaisuuden aste vaihtelee syvästä kehitysvammaisuudesta lievään kehitysvammaisuuteen, joka ilmenee erityisesti oppimisen ja muistin vaikeuksina. Monilla kehitysvammaisilla ihmisillä on lisävammoja, jotka saattavat vaikeuttaa liikkumista, puhetta tai vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. (Mäki 2./2001.)

Kehitysvammaisuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Sosiaalisessa näkökulmassa kysymys on yksilön suorituskyvyn ja ympäristön asettamien odotusten ja vaatimusten välisestä ristiriidasta. Henkilö, joka ei opi selviytymään yhteiskunnan asettamista vähimmäisvaatimuksista, leimataan vammaiseksi. Vaatimustaso tosin vaihtelee eri yhteiskunnissa. (Mäki 3./2001.)

Aikaisemmin kehitysvammaisuutta määriteltiin vain älykkyystestien tulosten perusteella. Kehitysvammaisiksi määritellään ne henkilöt, joiden älykkyysosamäärä (ÄO) on alle 70. Koko väestöstä heidän osuutensa on teoreettisesti tarkasteltuna 2,5 prosenttia.

Henkilön älykkyydosamäärällä ja älykkyydiän määritelmällä ei katsota olevan enää riittävän diagnostista arvoa. Älykkyydosamäärän lisäksi on tärkeää tarkastella sen taustalla olevaa kykyrakennetta, henkilön vahvoja ja heikkoja alueita sekä suorituskykyä. Kehitysvammaisuus määritelläänkin henkilön tämänhetkisen toimintakyvyn huomattavaksi rajoitukseksi. (Mäki 2./2001.)

Useimmat kehitysvammaisuuden määritelmät korostavat kehitysvammaisten ihmisten erikoislaatuisuutta. Kuitenkin niin psykologisesti, sosiaalisesti kuin lääketieteellisestikin kehitysvammaisilla on muiden ihmisten kanssa enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksia. On väärin sanoa, että aikuinen kehitysvammainen henkilö on henkisesti nuoren ihmisen tasolla. Älykkyydikä kertoo vain älykkyydestin tuloksesta. Se ei kuvaa ihmisen kokemusten ja toiminnan tasoa yhteisössä elämisessä. (Mäki 2./2001.)

2.1 Mistä kehitysvammaisuus johtuu?

Suomessa voimassa olevan kehitysvammalain (1978) mukaan kehitysvammaisuutta aiheuttaa synnynnäinen tai kasvuiässä saatu vamma tai sairaus. Se ilmenee sekä henkisen kehityksen viivästyminenä että kehityshäiriönä. Vaikka kehitysvammaisiin voitaisiin laskea myös cp-vammaiset, kuulo- ja näkövammaiset sekä liikunta- ja tukielinvammaiset, on kehitysvammainen -käsite käytännössä vakiintunut tarkoittamaan samaa kuin aikaisemmin lainsäädännössäkin ollut, mutta haitallisesti leimautunut nimitys "vajaamielinen". (Mäki 2./2001.)

Nykyiset näkemykset kehitysvammaisuudesta edellyttävät kehitysvammaisuutta aiheuttavien erilaisten tekijöiden laaja-alaista tuntemusta. Etiologian eli syyn määrittäminen ei voi entiseen tapaan rajoittua pelkästään jonkin diagnoosin poimimiseen eri vaihtoehtojen pitkästä luettelosta. Valitettavasti kehitysvammaisuuden etiologiaa ei useinkaan pystytä selvittämään, vaan kehitysvammaisuuden syy jää tuntemattomaksi noin 30 prosentissa vaikeista ja 50 prosentissa lievistä kehitysvammoista. (Mäki 2./2001.)

Perinteisesti kehitysvammaisuuden etiologia on jaettu kahteen kategoriaan:

biologisista syistä johtuvaan ja psykososiaalisten tekijöiden aiheuttamaan kehitysvammaisuuteen. Tutkijoiden mukaan kuitenkin jopa 50 prosentilla kehitysvammaisista on mahdollisia kausaalisia tekijöitä useampia kuin yksi, eikä vanha jako kahteen laajaan kategoriaan enää päde. (Mäki 2./2001.)

Kehitysvammaisuuteen johtavia tekijöitä tunnetaan lukuisasti. Kehitysvammaisuus voi aiheutua muun muassa äidin raskaudenaikaisista infektioista ja myrkytyksistä, kromosomianomaliaista, sikiön hapen puutteesta synnytyksen aikana, synnytyksen aikaisista aivovaurioista, Rh-tekijästä, lapsuuden tapaturmista tai synnynnäisistä aineenvaihduntahäiriöistä. Usein syy on kuitenkin tuntematon. (Mäki 2./2001.)

2.2 Kehitysvammaisuuden syiden luokittelu

Kehitysvammaisuutta aiheuttavat tekijät voidaan luokitella monin tavoin. Maailmassa käytetään ehkä eniten maailman terveysjärjestön (WHO) syy- ja tautiluokitusta (ICD-10), mutta Suomessa on otettu käyttöön luokitus, joka seuraa kehitystapahtumia aikajärjestyksessä hedelmöityksestä aikuisikään. (Kaski 2001, 31.)

Suomalaisen syyluokituksen pääryhmittelyssä prenataalisella tarkoitetaan synnytystä edeltäviä vaiheita, perinataalisella ajanjaksolla tarkoitetaan synnytyksen alkamista ensimmäisen elinkauden loppuun ja postnataalisella tämän jälkeisiä tapahtumia. (Kaski 2001, 31–32.)

Alla olevasta taulukosta käy ilmi, että kehitysvammaisuuden syy jää avoimeksi noin 30 %:ssa tapauksista. (Kaski 2001, 31-32.)

TAULUKKO 1 Suomalaisen syyluokituksen pääryhmittely

Perintötekijöistä johtuvat syyt (30 %)	Ei-periytyvät kromosomimuutokset (18 %) Periytyvät sairaudet (4 %) Monen geenin aiheuttamat poikkeavuudet (8 %)
Sikiökautiset, tuntemattomista syistä johtuvat epämuodostumat (8 %)	Yksittäiset keskushermostoepämuodostumat (3 %) Epämuodostumaoireyhtymät (5 %)
Ulkoiset prenataaliset syyt (11 %)	Infektiot (1 %) Lääkkeet ja myrkyt (alle 1 %) Sikiön kasvun ja ravitsemuksen häiriöt (6 %) Muut syyt (4 %)
Perinataaliset syyt (12 %)	Infektiot (alle 1 %) Syntymään ja synnytykseen liittyvät keskushermoston vauriot (9 %) Muut perinataaliset syyt (2 %)
Postnataaliset syyt (8 %)	Infektiot (4 %) Psykoosi (2 %) Psykososiaaliset syyt (alle 1 %) Muut postnataaliset syyt (1 %)
Tuntemattomat syyt (22 %)	
Syitä ei ilmoitettu (6 %)	

Maailman terveysjärjestön WHO:n älyllisen kehitysvammaisuuden luokittelu perustuu älykkyyssosamääriin (ÄÖ) ja älykkyyssikiin (ÄI), jotka selvitetään psykologisten testien avulla.

TAULUKKO 2 Älyllinen kehitysvammaisuus, Maailman terveysjärjestön mukaan

DG Nro	ÄÖ	Älyllinen kehitysvammaisuus	Älykkyyssikä aikuisilla
F70	50-69	lievä	9-12 vuotta
F71	35-49	keskivaikea	6-9 vuotta
F72	20-34	vaikea	3-6 vuotta
F73	alle 20	syvä	alle 3 vuotta
F78	-	määrittelemätön	-

Lievästi kehitysvammaiset henkilöt suoriutuvat normaali arjessa melko itsenäisesti. He tarvitsevat asumisessa vähäisiä tukitoimia kuten tukihenkilöpalveluja. Lisäksi he selviytyvät yksinkertaisissa työtehtävissä itsenäisesti.

Keskitasoisesti kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat valvontaa asumisessa. He huolehtivat itse päivittäiset toiminnot ja käyvät ns. suojatyössä työ- ja toimintakeskuksissa. Vaikeasti kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat runsaasti tukea. Syvästi kehitysvammaiset henkilöt ovat riippuvaisia toisista ihmisistä ja he tarvitsevat jatkuvaa valvontaa. Heillä on usein puutteita kielessä ja viestinnässä. He ovat usein myös monivammaisia. (Mäki 1./2001.)

Suomessa tautiluokitus ICD-10 otettiin käyttöön 1.1.1996. Kehitysvammaisten luokittelu ja diagnosointi on saanut paljon arvostelua osakseen. Ihmisten luokittelua eri ryhmiin, on arvosteltu mm. siitä syystä, että kehitysvammaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan eri henkilöt poikkeavat hyvinkin paljon toinen toisestaan samankin 'luokitteluryhmän' sisällä. (Mäki 1./2001.)

Älylliset kyvyt ja sosiaalinen sopeutuminen voivat muuttua ajan mittaan ja parantua harjoittelun ja kuntoutuksen avulla lähtötasosta riippumatta. Diagnoosin tulisi perustua nykyhetken toimintatasoon. (Tautiluokitus ICD-10.)

On ehdotettu, että kehitysvammaisuuden syiden selvittelyssä tulisi ottaa käyttöön "moniriskitekijämenettely", joka ottaisi huomioon molempiin em. ryhmiin kuuluvat tekijät, mutta myös niiden mahdolliset yhteisvaikutukset. Esimerkiksi lapsen pientä syntymäpainoa pidetään tavallisesti "biologisena" syynä, vaikka siihen itse asiassa ovat voineet vaikuttaa myös "psykososiaaliset" tekijät, kuten esimerkiksi äidin nuoruus, köyhyys, koulutuksen puute ja puutteellinen äitiyshuolto. (Mäki 1./2001.)

Yhdysvaltain Kehitysvammaliitto, The American Association on Mental Retardation (AAMR), on jo vuodesta 1876 lähtien julkaissut kehitysvammaisuuden määrittelyoppaita, joista uusimmassa eli 10. oppaassa kehitysvammaisuutta ei enää tarkastella henkilön sisäisenä, ehdottomana ominaisuutena. Uusi määritelmä perustuu moniulotteiseen lähestymistapaan, jolla pyritään laajentamaan kehitysvammaisuuden käsitettä, välttämään pelkästään älykkyydosamäärään perustuvaa kehitysvammaisuuden vaikeusasteen määrittelyä ja suhteuttamaan yksilön tarpeet oikein suunnattujen tukitoimien laajuuteen.

Nämä tavoitteet saavutetaan painottamalla seuraavia osa-alueita:

- älyllinen toimintakyky ja adaptiiviset taidot
- psyykkiset/tunne-elämään liittyvät näkökohdat
- fyysiset/terveydelliset/etiologiset näkökohdat
- ympäristön näkökohdat

(Mäki 3./2001.)

2.3 Luokittelukriteerinä koulutettavuus

Kehitysvammaisten luokittelukriteeriksi voidaan ottaa pedagoginen näkemys eli koulutettavuus. Tällöin erotetaan kaksi kehitysvammaisten pääryhmää; koulutuskelpoiset ('educable', ÄÖ 50-75/80) ja harjaantumiskelpoiset ('trainable', ÄÖ 25/30-50). Kolmantena ryhmänä kasvatuksellisessa luokittelussa erotetaan syvästi kehitysvammaisten ryhmä. Tähän ryhmään kuuluvat tarvitsevat jatkuvaa erityishoitoa. Heidän kuntoutus ja hoito keskittyy lähinnä kehitysvammalaitoksiin. (Viitapohja 2004.)

Harjaantumisopetus on tarkoitettu niille kehitysvammaisille oppilaille, jotka eivät pysty seuraamaan peruskoulun normaalia tai mukautettua opetusta, mutta he voivat oppia huolehtimaan itsestään ja tulla toimeen tutussa ympäristössä. Opetus perustuu opetussuunnitelmaan, jossa huomioidaan kehitysvammaisen oppilaan erityistarpeet ja oppimisen mahdollisuudet. Pääajatuksena on, että opetusta toteutetaan mahdollisimman yksilöllisesti. Tämä koskee sekä opetuksen keinoja että tavoitteita. Kehitysvammaisten oppimisesta on useita teorioita. Yleensä opetettava aines pyritään muokkaamaan mahdollisimman useita aistipiirejä (maku, haju-, näkö-, kuulo- ja tunto) hyödyntäväksi samanaikaisesti. Lisäksi asioita kerrataan runsaasti. Kehitysvammaisten kouluopetuksen tavoitteena on oppilaiden jokapäiväisessä elämässään tarvitsemien taitojen kartuttaminen. (Viitapohja 2004.)

Lievemmin kehitysvammaisille oppilaille sovelletaan EHA1-nimistä opetussuunnitelmaa ja vaikeammin vammautuneille EHA2-nimistä opetussuunnitelmaa. EHA2-suunnitelmassa lähdetään siitä, että oppiaineet on kytketty melko tiiviisti hoidollisen vuorovaikutuksen yhteyteen. (Viitapohja 2004.)

Tilastokeskuksen uutispalvelun mukaan Suomessa oli 3.229 harjaantumiskoululaista (EHA1) v. 1998. Heistä 1.871 oli erityiskoulussa, 1.269 tavallisen koulun erityisluokalla ja 89 tavallisella luokalla. Vaikeimmin kehitysvammaisia harjaantumiskoululaisia (EHA2) oli 866. Heistä 556 oli erityisluokalla, tavallisen koulun erityisluokalla 284 ja 26 tavallisella luokalla. Mukautetun erityisopetuksen piirissä oli 9.873 oppilasta, osa heistä lievästi kehitysvammaisia. (Viitapohja 2004.)

3 AMMATILLINEN ERITYISOPETUS

Opetushallitus on vahvistanut kehitysvammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman perusteita koskevan määräyksen noudatettavaksi 1.8.2000 lukien toistaiseksi. Määräys perustuu ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin 630/98 sekä asetukseen 811/98 ja siihen tehtyyn muutokseen 1139/99. Määräystä noudatetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 630/98 3 §:n 2 momentissa tarkoitetussa kehitysvammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Ammatilliset erityisoppilaitokset ovat erikoistuneet kehitysvammaisten, pitkäaikaissairaiden ja muuten erityistä tukea ja olosuhteita tarvitsevien nuorten ja aikuisten ammatilliseen koulutukseen ja kuntoutukseen. Erityisoppilaitokset tarjoavat sekä nuorille että aikuisille kehitysvammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta sekä ammatillista peruskoulutusta eri aloille. Erityisoppilaitokset tarjoavat myös erilaista jatko-, täydennys ja erikoistumiskoulutusta sekä uudelleen koulutusta sekä erilaista toimintaa yksilöllisten tarpeiden mukaan. Ammatillisia erityisoppilaitoksia on eri puolilla Suomea. Osa oppilaitoksista on erikoistunut tiettyihin vammaisryhmiin, kuten kehitysvammaisiin, kuulovammaisiin tai näkövammaisiin. (Opetushallitus 2006, koulutusopas 2007, 298.)

Erityistä tukea tarvitsevien ammatillinen koulutus toteutetaan ensisijaisesti

tavallisissa ammatillisissa oppilaitoksissa samoissa ryhmissä muiden kanssa tai erityisryhmissä. Ammatilliset erityisoppilaitokset huolehtivat ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. (Opetushallitus 2006, koulutusopas 2007, 298.)

Erityisopetusjärjestelyjen avulla pyritään turvaamaan mahdollisuus ammatilliseen koulutukseen kaikille, joilla on vammaisuuden, sairauden, kehityksestä viivästyksen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi vaikeuksia selviytyä ammatillisista opinnoista ilman erityistä opetus- tai opiskelijahuoltopalveluja. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jossa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaan sisältyy suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat opetussuunnitelmien perusteet, tutkinnon laajuus, opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma, opiskelijan saamat palvelu- ja tukitoimet vastuuhenkilöineen ja erityisopetuksen perusteet. (Opetushallitus 2006, koulutusopas 2007, 298.)

3.1 Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä kehitysvammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Sen tehtävänä on antaa erityistukea tarvitseville opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen koulutukseen, työhön sijoittumiseen ja oman elämän hallintaan. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelijalla on koulutuksen päätyttyä mahdollisimman hyvät valmiudet itsenäiseen elämään, koulutukseen ja työhön. Koulutuksen tulee myös tukea opiskelijan myönteistä kehitystä ja vahvistaa hänen itsetuntoaan ja elämäntaitojaan. Tavoitteena on, että opiskelijan itseluottamus kasvaa ja aloitekyky lisääntyy niin, että hän kykenee itsenäisesti tai opastetusti tekemään päätöksiä opiskeluaan ja elämäänsä koskevissa valinnoissa. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus voi olla ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa (valmentava I) tai työhön ja itsenäiseen elämään

valmentavaa (valmentava II). Valmentava I:ssä parannetaan ammatillisessa koulutuksessa tarvittavia perustietoja ja -taitoja ja tutustutaan eri koulutusaloihin ja sopiviin ammatteihin. Koulutus kestää 0,5-1 vuotta, erityistapauksissa 2 vuotta (20-40 ov tai 80 ov). Valmentava II on vaikeammin kehitysvammaisille tarkoitettua käytännönläheistä koulutusta erityisoppilaitoksissa. Koulutuksen kesto vaihtelee 1-3 vuoteen opiskelijan tarpeen mukaan. (Opetushallitus, koulutusopas 2007.)

Valmentava II:n koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija kykenee mahdollisimman itsenäiseen ja rikkaaseen elämään sekä mahdollisuuksiensa mukaan myös osallistumaan työelämään itsenäisesti tai tuetussa työyhteisössä. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen yksityiskohtaiset tavoitteet määräytyvät joustavasti opiskelijan yksilöllisten voimavarojen ja hänen elämäntilanteensa mukaisesti. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy selviytymään mahdollisimman itsenäisesti sekä pystyy löytämään aktiivisia toimintatapoja opiskelussaan ja muussa elämässään. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Kumpaankin koulutusmuotoon tulee liittyä opiskelijan kuntoutusta, joka tukee muuta opetusta ja ohjausta. Opiskelijalle on laadittava moniammatillisena yhteistyönä yksilöllinen kuntoutussuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä päättää, kumpaan koulutusryhmään henkilö kuuluu. Päätös tehdään yksityiskohtaisten asiantuntijaselvitysten perusteella sen jälkeen, kun on kuultu henkilöä itseään, hänen huoltajiaan ja perheenjäseniään. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

3.2 Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen

(valmentava II) laajuus on 40-120 ov. Yksi opintovuosi sisältää 40 opintoviikkoa, ja yksi opintoviikko vastaa opiskelijan 40 tunnin työpanosta. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus koostuvat tiedollisista valmiuksista (äidinkieli ja viestintä, matematiikka ja tietotekniikka), yhteiskuntavalmiuksista, työtaidot ja ammattiopinnoista, vuorovaikutustaidoista, toiminnallisista perusvalmiuksista ja elämäntilannasta (motoriset taidot, päivittäistoiminnot ja asumisvalmennus, vapaa-ajan taidot, elämäntilanta) sekä vapaasti valittavista opinnoista. Kunkin opintokokonaisuuden laajuus päätetään yksilöllisesti ja joustavasti opiskelijan edellytyksistä ja tavoitteista lähtien. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

3.3 Päivittäistoimintojen ja asumisvalmennuksen opintokokonaisuus

Kehitysvammaisten opiskelijoiden valmentavassa ja kuntouttavassa opetus ja ohjaus opetussuunnitelman perusteissa päivittäistoimintojen ja asumisvalmennuksen keskeisenä sisältönä on itsenäiseen elämään harjaantuminen. Tavoitteena on, että opiskelija selviytyy mahdollisimman itsenäisesti omien edellytystensä mukaisesti huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniastaan, pukeutumisestaan ja muusta sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvästä ulkonäöstään. (Opetushallitus, Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa, opetussuunnitelman perusteet 2000.)

3.3.1 Opintokokonaisuuden osa-alueena pukeutuminen ja vaatehuolto

Keskuspuiston ammattiopiston koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa vaatetukselle ja pukeutumiselle on määritelty tavoitteeksi; että opiskelija oppii pukeutumaan asiallisesti eri tilanteisiin, opiskelija oppii pukeutumaan ja riisumaan

mahdollisimman itsenäisesti, opiskelija oppii valitsemaan vaatetuksensa sään-, käytön-, materiaalin-, värin- ja muodin mukaan, opiskelija oppii tunnistamaan, lajittelemaan, erittelemään ja yhdistämään käytössään olevia vaatteita, opiskelija oppii tunnistamaan ja nimeämään vaatteita kuvista ja kirjoitetusta tekstistä sekä opiskelija oppii luokittelemaan vaatteita kuvien tai sanojen avulla. (Keskuspuiston ammattiopisto, koulukohtainen opetussuunnitelma 2000.)

Opintokokonaisuuden yhteydessä kartoitetaan pystyykö opiskelija huolehtimaan likaiset vaatteet niille kuuluvaan paikkaan, pesemään vaatteet oikeassa pesuohjelmassa, huolehtimaan puhtaat vaatteet niille kuuluville paikoille, lajittelemaan ja silittämään pyykkinsä. (Keskuspuiston ammattiopisto, koulukohtainen opetussuunnitelma 2000.)

3.3.2 Opintokokonaisuuden suunnitelma

Työn tarkoituksena on luoda selkeäkielistä oppimateriaalia valmentavaan koulutukseen Keskuspuiston ammattiopistolle.

Arja huomasi työn tarpeellisuuden vuotta aikaisemmin opettaessaan sään mukaista pukeutumista ja työvaatetusta työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (valmentava II) opiskelijoille. Oppimateriaali oli tuolloin hyvin pirstaleista. Selkokieleistä teoriatietoa sekä hyviä esimerkkitehtäviä sai hakea useammasta eri lähteestä. Opiskelijat tekivät tuolloin annettuja tehtäviä taitojensa mukaan. Opettajalle jäi opintokokonaisuudesta kuitenkin tunne, ettei asia juuri kiinnostanut opiskelijoita eikä oppimista tapahtunut toivotulla tasolla.

Työn tarkoituksena on luoda oppimateriaalia, joka tukee ja innostaa kehitysvammaisia opiskelijoita pukeutumiseen, vaatehuoltoon sekä oman tyylin löytämiseen. Tavoitteena on tuottaa materiaalia, joka tukee opiskelijan arjen hallintaa niin kotona, koulussa kuin arjen juhlahetkissä tai työpaikoissa.

Hanke lähti liikkeelle tekemistämme havainnoista sekä ihmisten asenteista kehitysvammaisten pukeutumista kohtaan. Tärkeää oli luoda mielikuvia

opiskelijoiden arjesta. Miten he pukeutuvat koulussa ja kotonaan? Muuttavatko opiskelijat vaatetustaan kotioloissaan? Huomioivatko he sään muutokset vaatteidensa valinnassa? Voivatko he itse vaikuttaa omiin pukeutumisvalintoihinsa vai tekeekö sen joku heidän puolestaan? Näkyykö ikä vaatteiden valinnassa? Vaikuttaako muoti valintaan jne.?

Kehittämishankkeen tavoitteena oli luoda oppimateriaalia hyvin heterogeeniselle ryhmälle, joista kaikki eivät lue, osa lukee tuetusti ja osa sujuvasti. Tämä loi haastetta työllemme. Selvä oli, että tarvitaan kuvia sekä hyvin monipuolisia ja eritasoisia tehtäviä. Mutta miten tämä saadaan suhteellisen järkevään pakettiin ja yksiin kansiin?

4 OPPIMATERIAALIN TUOTTAMINEN

Kehittämishankkeemme koostuu teoriaosasta sekä erillisestä oppimateriaalista. Teoriaosalla tarkoitamme tätä työtä. Seuraavissa kappaleissa kuvailemme oppimateriaalien sisältöä auki kirjoitettuna.

4.1 Vaatetus ja pukeutuminen

Pukeutuminen on ihmisen perustarpeisiin liittyvää toimintaa. Kun ihminen haluaa antaa itsestään hyvän vaikutelman, nopein, varmin ja tehokkain tapa on pukeutua hyvin. Kun valitsee vaatteet ja asusteet etiketin mukaan, on aina oikein pukeutunut. Hyvännäköinen, hyvin istuva asu kohottaa myös itsetuntoa. (Bläver 2007.)

Pukeutumalla ihminen erottuu yksilöksi. Pukeutumisvalinnoilla ihminen vaikuttaa siihen millaisen mielikuvan muut luovat hänestä. Pukeutumalla tietyllä tavalla ihminen kuuluu yhteisöön tai erottuu siitä. Pukeutuminen kertoo, mihin yhteisöön ihminen kuuluu: perheeseen, kaveriporukkaan tai urheiluseuraan. Myös ihmisen eri ikävaiheet ja sosiaaliset roolit, kuten ammatti ja harrastukset, ilmentyvät pukeutumisessa. (Bläver 2007.)

4.2 Pukeutuminen eri tilanteisiin

Tilanteen mukaan pukeutuminen. Hyvät tavat ja pukeutuminen liittyvät erottamattomasti yhteen. Asianmukainen pukeutuminen kuuluu hyviin tapoihin. Pukeutuminen kertoo ihmisestä paljon. Se antaa ensivaikutelman persoonallisuudesta. Pukeutuminen on myös toisten huomioon ottamista. Tilanteet ja tilaisuudet vaihtelevat, on työaikaa, vapaa-aikaa, erilaisia harrastuksia, erilaisia juhlatilaisuuksia, joihin tulee pukeutua tilanteen mukaisesti. Hyvä pukeutuminen huomioi tilanteen; työpukeutuminen on turvallista ja asiallista, juhlaan mennään hienommissa vaatteissa ja vapaa-ajalla sekä lomalla ollaan vapaammin ja miellyttävänä tuntuisissa vaatteissa. Lähtökohtana on se, että vaate sekä tuntuu että näyttää hyvältä. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Ihminen pukeutuu joka päivä monta kertaa. Siksi ei ole samantekevää miten pukeudutaan. Vaatteet voidaan jakaa tilanteiden ja käyttötarkoitusten mukaan: alusvaatteisiin, arkivaatteisiin, vapaa-ajan vaatteisiin, liikuntavaatteisiin, juhlavaatteisiin ja ulkovaatteisiin. Pukeutua voidaan myös sään ja vuodenaikojen mukaan. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Alusvaatteet. Pukeutumisen perusta on hyvälaatuiset ja helppohoitoiset alusvaatteet. Alusvaatteet tulee vaihtaa päivittäin, sillä lika kuluttaa kuituja. Ehjät alusvaatteet ovat osa hyvää pukeutumista. Naisen alusvaatteita ovat aluspaidat, alushousut, pitkikset, rintaliivit, alushame, sukkahousut tai sukat. Miehen alusvaatteita ovat alushousut, aluspaita, pitkät alushousut ja sukat. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Arkivaatteet. Arkivaatteita käytetään paljon, joten niiden tulee olla helppohoitoisia ja hyvin pesua kestäviä. Arkivaatteiden tulee tuntua miellyttäviltä päällä. Arkivaatteita tulee olla useita vaihtokertoja. Näin eri tilanteisiin ja säihin on käytännölliset vaatteet. Arkivaatteita ovat esimerkiksi: t-paidat, gollegepuserot, neulepuserot, housut ja hameet. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Koulussa ja monissa ammateissa käytetään tavallisia arkivaatteita. Joissakin

ammateissa vaaditaan tietynlaista pukeutumista. Poliisilla, papilla ja rajavartijalla on virkapuku. Kokki, sairaanhoitaja, muurari ja metsuri pukeutuvat ammatinsa mukaan. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Vapaa-ajan vaatteet. Vapaa-ajalla asun tulee olla mukava päällä ja mieluisa käyttäjälleen. Kun lähdetään ravintolaan, teatteriin tai elokuviin, pukeutuminen riippuu kellonajasta, paikasta ja tilanteesta. Illallisravintolaan mentäessä tunnelman kohottamiseksi miehet voivat pukeutuvat pukuun ja naiset leninkiin tai jakkupukuun. Muuhun iltaelämään pukeudutaan omien mieltymysten mukaan. Teatteriin sopii arki-iltana siisti arkiasu, mutta pyhäpukeutuminen voittaa aina arkisen linjan. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Juhlavaatteet. Perhejuhlat, merkkipäivät, työpaikkajuhlat ja koulunjuhlat vaativat juhlapuvun. Juhliin pukeudutaan juhlavasti, siis siisteihin pukuihin, mekkoihin ja neuleisiin. Juhlatilaisuuksia ovat esimerkiksi häät, rippijuhlat, koulun kevät- ja joulujuhla sekä 50-vuotisjuhlat. Ne edellyttävät tiettyjä pukeutumistapoja. Juhlaan pukeudutaan juhlavasti. Näin kunnioitetaan tilaisuuksia ja niiden järjestäjiä. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Naisen juhlapuku on mekko, jakkupuku tai pusero ja hame tai housut. Naisen parempaan pukeutumiseen kuuluvat laadukkaat materiaalit, kuten sametit, neuleet, hienot villat, silkit ja uudet, pehmeät tekokuitumateriaalit. Tyylikäs jakku, johon voi yhdistää väreiltään sointuvan hameen, housut ja leningin muodostavat hyvän perustan, josta voi rakentaa erilaisia vaatekokonaisuuksia. Vaatteiden tyyliin ja väriytyksiin sointuvat korkealaatuiset kengät, sukkahousut, käsilaukku, vyö, korut ja huivit, tekevät naisen ulkoisesta olemuksesta kiireestä kantapäähän tyylikkään ja juhlanan. Juhlavaatteet kannattaa olla sellaisia, että niitä voi käyttää sekä talvella että kesällä, näin niiden käyttömahdollisuudet laajenevat. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Miehen juhlavaatteita ovat suorat housut, paita, liivi, takki sekä rusetti tai solmio. Hyvästä materiaalista valmistettu yksivärinen tummapuku on miehen juhlapukeutumisen perusvaate. Tällaisella puvulla mies pärjää melkein tilaisuudessa kuin tilaisuudessa. Miehen tyylikkääseen ulkonäköön kuuluvat vielä pukuun

sointuvat asusteet. Mustat kengät, mustat sukat ja musta vyö, valkoinen paita ja hillitty solmio ovat miehen paremman pukeutumisen perusasusteet. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Liikuntavaatteet. Vapaa-ajan harrastukseen sopivat usein tavalliset arki- tai ulkoiluvaatteet. Liikkuessa vaatetus on tärkeä lämpötasapainon ylläpitäjä. Hyviä liikuntavaatteita ovat t-paita, verryttelypuku, collegevaatteet ja tuulipuku. Liikuntaan kannattaa hankkia hyvät, liikuntasuorituksen vaatimat jalkineet. Napakat sukat ovat yhtä tärkeitä kuin sopivat jalkineet. Näin vältetään hiertymiltä ja rakoilta. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Liikunnan ilo syntyy monen tekijän summana. Kylmällä säällä yksi tärkeimmistä on kerrospukeutuminen, jolla varmistetaan kehon oikea lämpötila ja mukava olo kaikissa tilanteissa. Viime kädessä kerrosten lukumäärä ja materiaalit riippuvat henkilökohtaisista ominaisuuksista, kunnosta ja kulloisestakin liikuntamuodosta. Huomioitava on myös sääolosuhteet, kuten lämpötila sekä tuulen ja sateen voimakkuus. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Ulkovaatteet. Vaatetuksella suojaudutaan auringolta, pakkaselta, tuulelta ja sateelta. Ulkovaatteiden tulee olla suojaavia ja hengittäviä. Kerrospukeutumisen avulla on helppo pukeutua lämpimästi säiden mukaan. Erityisesti talvella on tärkeää pystyä säätelemään vaatetuksen määrää kulloisenkin aktiviteetin mukaan. Paras tapa pitää itsensä lämpimänä kylmänä vuodenaikana on kerrospukeutuminen eli päällekkäin on useita vaatekerroksia joilla on hieman eri tarkoitukset. Muutenkin monta ohuempaa kerrosta lämmittää yleensä paremmin kuin yksi paksu vaatekappale. Alimmaksi tulevan kerroksen tehtävänä on siirtää kosteutta nopeasti pois iholta ja sitä kautta pitää olo mukavan lämpöisenä. Materiaaliksi sopii parhaiten hengittävä keinokuitu, joka imee ja siirtää tehokkaasti kehon kosteutta ulompiin kerroksiin. Välikerroksella säädellään vaatetuksen lämmöneristävyyttä, tilanteen mukaan lisäämällä tai poistamalla vaatteita. Materiaaliksi sopii esimerkiksi fleece ja villa. Päällimmäiseksi tulevan kuorikerroksen tarkoituksena on suojata viimalta ja ulkoiselta kosteudelta. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

Sään mukainen pukeutuminen. On tärkeää oppia pukeutumaan oikein sään ja

vuodenaikojen mukaan. Ihmisen kehon lämpötila on noin 37 astetta. Pukeutumisen avulla lämpötila saadaan pysymään oikeana. Siten että on lämmin, ei kylmä, eikä kuuma. Hikoillessa on liikaa vaatteita päällä ja viluisena on liian vähän vaatteita päällä. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas. 2007.)

Vuoden aikojen mukaan pukeutuminen. Kesällä väljä vaate on viileä. Ohuet puuvilla- tai pellavavaatteet ovat kesähelteellä hengittäviä. Ne suojaavat myös ihoa auringolta. Syksyllä sadesäällä kannattaa käyttää sadetakkia tai sateenvarjoa. Jalat pysyvät kuivina kumisaappaissa. Talvella suojaudutaan pakkasta ja tuulta vastaan. Pakkasella coretex toppavaatteet ja kerrospukeutuminen pitävät lämpimänä. Myös lämpimät kengät, päähine ja käsineet pitävät lämpimänä. Kenkien tulee olla tilavat, että niihin mahtuu villasukat. Keväällä vaateista tulee vähentää vähitellen.(Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas 2007.)

4.3 Paperinuket pedagogisina työvälineinä

Paperinuket ovat tulleet Suomeen 1900-luvun alkupuolella, josta lähtien niitä on voinut ostaa kaupasta, mutta niitä on myös esiintynyt aikakauslehdissä, monenlaisten julkkisten muodossa. Suurimman suosion ja menestyksen paperinuket saavuttivat sota-aikaan, koska tällöin oli pula lähes kaikesta muusta paitsi paperista. Paperinuket ovat olleet oivallinen leikkiväline, mutta samalla ne ovat harjaannuttaneet kädentaitoa ja kärsivällisyyttä, sillä monet ovat valmistaneet paperinukkeja ja niiden vaatteita myös itse. Nykyään paperinuket ovat lähinnä keräilijöiden ja harrastajien käyttämiä, sillä nykypäivän lelut ovat toinen toistaan hienompia ja uuden aikaisempia. (Lehto 2004, 9.)

Paperinuket tulivat valituksi työmme opetusvälineeksi ryhmäläisemme Hannelen oivalluksen myötä. Hannele on pitänyt pöytäteatterikursseja ja opettanut pöytäteatterin keinoin erilaisia asioita lapsille ja erityisryhmille.

Paperinuken keinoin voidaan konkretisoida ja havainnollistaa asioita. Henkilöt joilla on vaikeuksia vastaanottaa tietoa kielellisen viestin avulla saavat paperinuken keinoin tiedon muiden miellejärjestelmävihjeiden kautta. (Saari 2001, 10.)

Aliarvioida ei myöskään voi taidekasvatuksen mahdollisuuksia, luovuuden rohkaisemista tai lasten kanssa ammatikseen työskentelevien tekemiä huomioita siitä, miten oivallisesti paperinukkien leikkaaminen aikanaan edisti käden taitojen harjaantumista sekä oli omiaan keskittymiskyvyn, kärsivällisyyden ja tarkkaavaisuuden oppimisessa. (Lehto 2004, 9.)

Suunnitellessamme paperinukkeja työtämme varten, pyrimme tekemään niistä mahdollisimman selkeitä, realistisia ja helposti tulkittavia, jotta se ne tukisivat erityisryhmien oppimista. Piirtämällä, kuvankäsittelyllä sekä jo olemassa olevia paperinukkepohjia apuna käyttäen, syntyi opetusmateriaalimme poikanukke, tyttönukke sekä kummallekin säähän ja eri tilanteisiin sopivia vaatteita ja asusteita.

4.4 Symbolifunktio

Jean Piagetin (1896 – 1980) teoria lapsen ajattelusta on, että lapset käyvät läpi samat kognitiiviset kehitysvaiheet samassa järjestyksessä, tosin eri kehitysnopeudella. Kehitys edellyttää lapsen aktiivista toimintaa ja kokemuksia ympäristöstä. 0-2 vuotiaana lapsella on sensomotorinen kehitysvaihe, jolloin symbolifunktio herää: esineillä on nimi ja nimi tarkoittaa tiettyä kohdetta. Lapsi ymmärtää esineen ja sitä esittävän sanan yhteenkuuluvuuden. Kolmiulotteisen kuvan näkeminen kehittyy Piagetin mukaan vasta kouluiässä, jolloin alle kouluikäinen ei osaa katsoa kolmiulotteisia esineitä, kun vain näkemästään suunnasta.

Tälle esioperationaaliselle kehityskaudelle onkin tyypillistä omaan näkökulmaan sitoutuminen. Lapsi ei ymmärrä että toiset eivät näe asioita samoin kuin hän. (Donaldson 1983: 20).

Kehitysvammaista ei ole suotavaa verrata lapseen, mutta mielestämme lapsen kognitiivista kehitystä ja nimenomaan symbolifunktion heräämistä, voidaan verrata kehitysvammaisen kuvan havainnointi kykyyn. Pohdimmekin onko kaikkien kehitysvammaisten symbolifunktio kehittynyt niin pitkälle, että he osaavat yhdistää sanan kuvaan. Kykenevätkö he säilyttämään tietoa ja käyttämään sitä oman toiminnan säätelyssä ja ongelmanratkaisussa? Jos kehitysvammaisen esimerkiksi näkee opetusmateriaalissamme lakin osaako hän erottaa lakin omasta

vaatekaapistaan. Opetusmateriaalimme saattaa tukea symbolifunktion kehittymistä, mutta sellaisten kehitysvammaisten kohdalla joilla ei ole edellytyksiä symbolifunktion kehittymiselle saattaa opetusmateriaalimme jäädä tarpeettomaksi.

4.5 Esimerkkejä paperinuken käytöstä

Laadimme paperinukkejen käyttöön monipuolisesti opetusmateriaalia ja vieläkin niiden ympärille rakentuu koko ajan uutta. Tarkoituksena on että opetusmateriaalia voi käyttää monella eri tavalla, jolloin siitä hyötyisivät mahdollisimman eritasoiset opiskelijat.

Osalle opiskelijoista paperinuket, vaatteet ja asusteet ovat vain väristyskuvia, kun taas toiset voivat harjoitella saksien käyttöä leikaten nuket ja vaatteet irti monisteista, riisuen ja pukien niitä tehtävänantojen mukaisesti, pohtien samalla oikeanlaista pukeutumista. On myös mahdollista että opettaja käyttää materiaalia ikään kuin pöytäteatteriesityksenä: pukee ja asustaa nukkeja samalla kertoen esim. sään mukaisesta pukeutumisesta talvella.

Paperinukkejen ja asusteiden lisäksi laadimme tehtävämonisteita, joissa opetellaan tunnistamaan ja valitsemaan oikeanlaisia vaatteita. Kummallakin paperinukella on vaatekaappi- ja vaatekauppamoniste, joiden avulla harjoitellaan itsenäistä vaatteiden valintaa sekä värien käyttöä.

Tehtävät ovat esimerkiksi seuraavanlaisia:

- Valitse kaupasta urheilukengät.
- Tarvitset uuden repun, valitse kaupasta ja väritä mieleiseksesi.
- Mitä puet päällesi syyretkelle?
- Väritä itsellesi helleasu.
- Löytyykö vaatekaapistasi uima-asu?

Lisäksi laadimme yksittäisiä tehtävämonisteita, joista seuraavassa muutama

esimerkki.

Esimerkki 1. Kuva kolmesta erilaisesta lakista.

Tehtävä: *”Ulkona on pakkanen, valitse lakki”.*

Esimerkki 2. Kuva kolmesta erilaisesta paidasta.

Tehtävä: *”Menet kaverin syntymäpäiville. Valitse mieleisesi paita ja väritä se”.*

Esimerkki 3. Nukkehahmot puettuna alusvaatteisiin, sisävaatteisiin ja ulkovaatteisiin.

Tehtävä: *”Missä järjestyksessä puet vaatteet yllesi?”*

Sen lisäksi, että tehtävien tavoitteena on oikeanlaisten vaatteiden valinta, halutaan tehtävänannoilla myös kannustaa omien värien ja tyylin löytämiseen, joilla tuetaan itsetuntoa ja sopeutumista ympäristöön.

Opetusmateriaalin oheen laadimme ohjeet opettajalle, joiden tuella opetusmateriaalin käyttö on helpompaa. Kukin opettaja löytää varmasti oman tapansa soveltaa materiaalia ja keksii sen rinnalle lisää ideoita, kokemuksen kartuttua.

4.6 Värien vaikutus pukeutumisen valintaan

Vaatteiden värivalinnoilla ihminen voi vahvistaa synnyttämänsä vaikutelmaa ja tehostaa sanomaansa. Tietyillä väreillä on todettu olevan vahva vaikutus ihmisten välisessä kanssakäymisessä. (Lammi 2007.)

Usein muodissa olevaa mustaa ei suositella käytettäväksi, jos haluaa tutustua ja ottaa kontaktia muihin ihmisiin. Musta on epäväri, johon pukeutunut ihminen koetaan torjuvana ja vaikeasti lähestyttävänä. Se voi olla paikallaan, kun haluaa olla rauhassa ja keskittyä omiin ajatuksiinsa, mutta sitä ei kannata käyttää ”kutsuvärinä”

ravintolassa tai jos ensimmäistä kertaa tutustuu työtovereihinsa. (Lammi 2007.)

Useimmat ihmiset eivät pukeutuessaan ajattele värivalintojensa merkitystä. Luonnossa värien lähettämällä viesteillä on elintärkeä merkitys henkiinjäämisen, suvun jatkamisen ja ravinnon hankkimisen kannalta. Mutta kulttuurinkin säätelemässä maailmassa vaatteemme ja väriyksenämme ovat tärkeitä viestijöitä. Värit paitsi lähettävät viestejä omasta mielialastamme ja persoonallisuudesta, myös ohjaavat muiden suhtautumista meihin. (Lammi 2007.)

Värien vaikutus ihmisen mieleen on niin voimakas, että sitä käytetään laajasti hyväksi niin sisustuksessa kuin pukeutumisessakin silloin, kun halutaan viestiä mahdollisimman tehokkaasti. Ammattimaiset esiintyjät valitsevatkin tarkkaan värinsä aina asian ja kohderyhmän mukaan. (Lamm 2007.)

Alle on koottu värejä, joilla on todettu olevan vaikutusta ihmisten välisessä kanssakäymisessä.

Punainen on lämmin ja kiihottava väri, siksi se sopii parhaiten tilanteisiin, joissa halutaan kiinnittää muiden ihmisten huomion itseensä. Arat tai epävarmat ihmiset voivat kokea sen myös hieman lannistavana tai pelottavana värinä. Toiminnan värinä kirkas punainen rohkaisee tekoihin. Se on myös vaaran ja varoituksen väri. Yleisesti punainen tarkoittaa: nyt ja heti, vahvasti ja tunteella. Se on aktiivisen tapahtumisen väri, joka lämmittää, piristää ja ärsyttää. Punaisista vaalenpunainen on yleismaailmallinen rakkauden väri. Se sopii erityisesti korostamaan pehmeyttä, äidillisyyttä ja naisellisuutta. (Lammi 2007.)

Oranssi on myös tunneväri, joka on myönteisesti aktiivinen ja antaa energiaa. (Lammi 2007.)

Sininen on rauhallinen ja järkevyyteen kutsuva väri – ja yksi suomalaisten suosikkiväreistä. Vaikka sininen rauhoittaa ihmisiä, se ei väsytä, vaan laukaisee jännitystä ja virkistää. Liikaa käytettynä tai liian voimakkaana sininen voi tehdä etäisen ja kylmän vaikutelman. Vaaleansininen rohkaisee keskusteluun ja luovuuteen. Murrettu, tummempi sininen taas tekee kantajastaan vakuuttavan.

Sininen vakuuttaa ja antaa luotettavuutta, ja se onkin perinteinen univormun väri. (Lammi 2007.)

Keltainen on uudistumisen ja vapauden, mutta myös ajattelun väri. Se sopii erityisesti tilanteisiin, joissa haluaa heittäytyä hieman epäsovinnaiseksi ja irrottautua arjen rutiineista. Keltainen on kuitenkin myös älyllinen väri, niinpä se rohkaisee luovaan hulluuteen. Jos työskentelee lasten kanssa, kannattaa pukeutua keltaiseen – lapset rakastavat hullutteluun kutsuvaa väriä. (Lammi 2007.)

Vihreä on tasapainon, kasvun ja terveyden väri. Vihreällä on monta sävyä valoisasta omenanvihreästä syvään kuusenvihreään, joka on ehkä äidillisin ja vahvoin vihreän sävyistä. Vihreä koetaan rauhoittavana ja luonnonläheisenä – siksi se onkin luonteva valinta kaikissa tilanteissa, joissa halutaan korostaa yhteyttä luonnon kanssa. Kasvua ja paranemista symboloiva vihreä on tehokkaassa käytössä myös leikkaussaleissa. (Lammi 2007.)

Violetti mielletään epäsovinnaiseksi, taiteelliseksi väriksi, mutta ennen kaikkea se on rauhoittava ja henkistynyt väri. Se myös vaikuttaa muihin ihmisiin henkevästi. Siksi violetti on hyvä väri ristiriitaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan diplomatiaa ja rauhallista ajattelua -tai kun etsitään ratkaisua vanhaan ongelmaan.

Violetti on naisellinen ja juhlava väri. Se symboloi juhlaa niin kirkossa kuin palatseissakin. Violetti on vaikuttavin syväntummana samettisessa tai silkkisessä iltapuvussa, lempeimmillään rauhoittavana puuvillaisena laventelina. (Lammi 2007.)

Ruskea on maanläheinen ja tasapainoinen väri. Se edustaa materialistista ajattelua ja on siksi paljon - ellei liikaakin - käytetty väri liikemaailmassa. Ruskea ei kuitenkaan ole uhkaava väri, joten sitä voi käyttää tilanteissa, joissa haluaa saada ihmiset avautumaan ja kommunikoimaan vapaasti. Ruskea tuntuu turvalliselta ja lämpimältä. (Lammi.2000)

Värit ja sävyt vaikuttavat myös siihen miltä näytämme. Jokainen voi periaatteessa käyttää kaikkia värejä, kunhan ottaa huomioon värin pohjasävyn, vivahteen ja voimakkuuden. Jotkut värit saavat ihmisen hehkumaan ja toiset tekevät väsyneen ja sairaan näköiseksi. Kullekin ihmiselle sopivaan värisävyyn vaikuttavat ihon pohjasävy sekä hiusten ja silmien väri. (Trötschkes 2007.)

Värineuvonnassa sävyt ryhmitellään neljäksi vuodenaajaksi: kevät, kesä, syksy ja talvi. Kevääseen kuuluu keltapohjaiset, puhtaat ja raikkaat värisävyt. Tällaisia sävyjä ovat esimerkiksi luonnonvaalea, kameli, puhdas lämmin punainen, persikat, sitruunankuoren keltainen, omenan vihreä ja lämmin turkoosi. Kesään kuuluu kuulaat ja raikkaat sekä viileät ja puuterimaiset värit, jotka on sävytetty valkoisella. Tällaisia sävyjä ovat pastillit, roosat, vaaleanpunaiset ja hempeät lilat sekä kova valkoinen, nutrianruskea ja farkunsininen. Syksyyn kuuluvat keltapohjaiset lämpimät, mausteiset ja murretut sävyt. Syksyyn kuuluu paljon erisävyisiä ruskeita. Muita sävyjä ovat esimerkiksi osterinvalkoinen, kirkas oranssi ja oliivinvihreä. Talveen kuuluvat viileän kohtalokkaat, dramaattiset värisävyt, jotka on taitettu mustalla tai harmaalla. Talven sävyissä on harmaita, tummansinisiä ja jäisiä sävyjä sekä puhdas valkoinen, vihreä sametti ja aniliininpunainen. (Lähde: värikonsulentti Eija-Liisa Larsenin haastattelusta) (Trötschkes 2007.)

4.7 Mittataulukot

Jotta vaatteet sopivat hyvin, on tärkeää tuntea oma vaatekoko. Mittojen avulla määritellään kokonumero. Koko voidaan ilmaista numeroilla pituuden mukaan senttikokoina (tavallisin lapsilla ja nuorilla, esimerkiksi 130, 140, 150, 160, 170 cm), erilaisin numerointi- järjestelmin (esim. 21/22 tai 40) tai kirjaimin (S-M-L) tai kirjaimen ja numeron yhdistelmällä (A, B, C tai D + numero esim. C 40). ([Mittojen ottaminen ja kaavat 2007.](#))

Mittataulukkojen mitat ovat vartalon mittoja senttimetreinä. Oikea koko löytyy mittoja ottamalla. Mittoja otettaessa olisi hyvä jos tämän tekisi joku muu henkilö kuin mitattava itse. Tällöin vältetään mahdollisilta virhelukemilta. Mittaamisessa on tärkeää seisoa suorassa ja luontevasti mittojen ottamisen aikana. Mittaaja mittaa ja merkitsee mitat paperille muistiin. (Mittojen ottaminen ja kaavat 2007.)

Sekä naisilta, että miehiltä mitataan usein rinnan ympäryys, vyötärön ympäryys, lantion ympäryys, jalan sisäpituus ja kaulan ympäryys. Naisilta mitataan usein myös ympäryys rinnan alta. Rinnan ympäryys mitataan niin, että mitaaja seisoo mitattavan takana ja mitta otetaan vaakasuoraan rinnan korkeimmalta kohdalta siten, että mittanauha viedään rintojen päältä ja kainaloiden alta lapaluiden yli taakse.

Mitattavan on kyettävä hengittämään mittanauharenkaan sisällä normaalisti. Vyötäisten eli vyötärön ympäryys mitataan vaakasuoraan vyötärön ohuimmalta kohdalta. Lantion ympäryys otetaan vaakasuoraan lantion (takamuksen-reisien) paksuimmalta kohdalta. Mittauksen voi tarkastaa pujottautumalla mittanauharenkaan läpi kuten vaatetta riisuttaessa. Jalan sisäpituus mitataan jalanpituudesta haarasta lattiaan. Kaulan ympärysmitta otetaan kaulan alaosasta. ([Mittojen ottaminen ja kaavat 2007.](#))

Kirjainkokoja käytetään usein rennoissa ja väljissä vaatteissa, jotka eivät ole mitoituksiltaan istuvia. Kirjaimilla merkityissä vaatteissa kokojen väliset erot voivat olla suuremmat kuin numeroilla merkityissä. Tuumakoot perustuvat nimensä mukaisesti tuumaan, joka on 2,54 cm. Tuumamitoitusta käytetään yleisemmin farkkutyyppisissä housuissa, joiden kokolapuissa mainitaan sekä vyötärön ympäryys, että lahkeen sisäpituus tuumina. Esimerkiksi jos housujen koko on 30/32 tarkoittaa se, että housujen vyötärö on noin 76 cm ja lahkeen pituus noin 81 cm. Normaalimitoituksessa käytetään C-tyyppin tai D-tyyppin leveän lantion mitoitusta (pituus 164-172 cm, jalan pituus 78 cm). ([Mittojen ottaminen ja kaavat 2007.](#))

4.8 Vartalotyypit

Vartalotyyppin määräytymiseen vaikuttaa luuston rakenne ja se, miten lihakset ja rasva ympäröivät sitä. Vartalon muotoihin voi vaikuttaa liikunta, hormonitoiminta ja ikä. Vartalot voidaan jakaa seitsemään eri vartalotyyppiin muotojen mukaan: kärkekolmio, suora, kapea suora, kahdeksikko, kaareva päärynä, tiimalasi ja pyöreä. (Poikkeus 2007.)

Kärkikolmio eli ylösalaisin käännetty kolmio. Kärkikolmio-vartalosisella ihmisellä on leveät hartiat, kapea lantio ja usein pitkät jalat. Vartalo on urheilullinen, muodot ovat suoria ja vyötärö on heikosti korostunut. Pukeutumisessa tulee suosia vaatteita, jotka ovat ylävartalosta niukkoja ja lantiolla puolestaan paljon yksityiskohtia kuten taskuja ja laskoksia. Ohuet ja pehmeät kankaat ovat suositeltavia. Pukeutumisessa tulee välttää runsaita yksityiskohtia ylävaatteissa kuten olkatoppauksia, rintataskuja ja suuria kauluksia. Alaosassa puolestaan tulee välttää kapeita hameita ja kapenevia housun lahkeita. (Poikkeus 2007.)

Suora. Suora-vartalolisella ihmisellä on yhtä leveät hartiat ja lantio. Vartalon muodot ovat suorია ja vyötärö on heikosti korostunut. Pukeutumisessa tulee suosia suorیا linjoja. Hameet, housut, kaulukset ja taskut tulee olla suoralinjaisia. Tiiviit ja sileäpintaiset kankaat ovat suositeltavia. Pukeutumisessa tulee välttää tyköistuvia yläosia ja puseroita housujen tai hameiden sisällä. Myös liian pitkiä hameita ja käännteitä lahkeiden suissa tulee välttää. (Poikkeus 2007.)

Kapea suora tai pehmeän suora. Kapean suora-vartalolisella ihmisellä on hoikka ja hento vartalo. Lantio ja vyötärö eivät ole korostuneita ja vartalon linjat ovat suorیا. Pukeutumisessa tulee suosia kerrospukeutumista ja kaksirivisiä jakkuja, koska ne leventävät ja suurentavat. Myös eriväriset ylä- ja alaosa sekä vyöt ovat suositeltavia. Pukeutumisessa tulee välttää tyköistuvia vaatteita ja pystysuoria viivoja. (Poikkeus 2007.)

Kahdeksikko. Kahdeksikko-vartalolisella ihmisellä on pyöreät hartiat ja lantio sekä suurehkot rinnat. Vartalon muodot ovat kaarevat ja pehmeät. Pukeutumisessa tulee suosia vartalonmyötäisiä yläosia, joissa on pyöreät kaulukset ja päätiet. Kapeaa vyötäröä voi korostaa vyöllä. Pehmeät kankaat ovat suositeltavia. Pukeutumisessa tulee välttää kaksirivistä napitusta jakuissa sekä olkatoppauksia. Rinnan kohdalla ei saa olla suuria yksityiskohtia. (Poikkeus 2007.)

Kaareva päärynä. Kaareva päärynä-vartalolisella ihmisellä on pieni yläosa ja iso alaosa eli reidet ja takamus ovat leveät ja hartiat ja olkapäät ovat kapeat. Vartalon linjat ovat pehmeät. Pukeutumisessa tulee suosia ylävartalon korostamista tasapainon saavuttamiseksi. Vaakasuorat päätiet, suuret kaulukset ja olkatoppaukset suurentavat yläosaa. Alaosassa suositeltavaa ovat kapeat ja suorat housut ja hameet. Joustavat materiaalit ovat suositeltavia. Pukeutumisessa tulee välttää vaatteita, jotka korostavat ylä- ja alaosan eriparisuutta. Pieniä yläosia ja pieniä päännteitä tulee välttää. Alaosan vaatteissa ei saa olla yksityiskohtia, kuten taskuja, laskoksia tai poimuja. (Poikkeus 2007.)

Tiimalasi. Tiimalasi-vartalolisella ihmisellä on tasapainossa hartiat, povi ja lantio. Vyötärö on kapea ja selvästi erottuva. Pukeutumisessa tulee suosia tyköistuvia ja

vyötäröpituusjakkuja ja puseroita. Vyötäröä voi korostaa vyöllä. Pukeutumisessa tulee välttää suuria olkatoppauksia ja löysiä säkkimäisiä alaosia. (Poikkeus 2007.)

Pyöreä. Pyöreä-vartalolisella ihmisellä on isot rinnat ja iso vatsa. Reidet, sääret ja käsivarret ovat pyöreät. Vyötärö on olematon. Vartalo on pehmeä ja suora. Pukeutumisessa tulee suosia löysiä ja vapaita vaatteita, jotka eivät kuitenkaan saa olla liian isoja. Saumat, leikkaukset ja yksityiskohdat tulee olla pystysuoria. Yläosan vaateen tulee peittää vyötärö. Housuissa saa olla kapenevat lahkeet ja hameet saavat olla yksinkertaisia ja suoria. Suositeltavaa ovat yksiväriset laskeutuvat ja ryhdikkäät kankaat. Pukeutumisessa tulee välttää vaatteissa samanaikaisesti useita värejä tai suuria kuvioita. Poimutuksia ja laskoksia pitää myös välttää. (Poikkeus 2007.)

4.9 Vartalon muotojen vaikutus pukeutumisen valintaan

Ihmisiä on monenlaisia ja -kokoisia. On suuria, pieniä, lihavia ja laihoja. Kun ihminen oppii tuntemaan oman vartalonsa muodot, mittasuhteet, pituuden, luuston rakenteen ja kasvojen muodon osaa hän pukeutua oman tyylin mukaisesti. Oikean tyylin löytämiseksi tulee miettiä ensin oma vartalomalli, jotta voi löytää parhaiten itselleen sopivia vaatteita. Vartalotyypin määrittelyssä paino ei ole tärkein tekijä, sillä ylimääräiset kilot eivät muuta vartalotyyppiä toiseksi, ainoastaan hieman pehmentävät käytettäviä linjoja. Kun ihminen oppii tiedostamaan, miksi tietyt vaatteet ja asusteet sopivat paremmin kuin toiset on hänen helppo näyttää hyvältä. Vartalon virheitä voidaan peittää vaatteilla. Hyviä ja kauniita puolia tuodaan esiin ja vähemmän miellyttäviä kätetään. (Silmälumetta 2007.)

Osatakseen pukeutua imartelevasti, ihmisen pitää olla sinut vartalonsa kanssa. Ihan ensiksi hänen pitää tutustua omaan vartaloonsa ja hyväksyä se. Tämä onnistuu parhaiten heittämällä vaatteet pois peilin edessä ja tarkastelemalla alastonta vartaloa. Ainoa luotettava asiantuntija on kokovartalopeili. Vartalosta ei etsitä virheitä, vaan tarkastellaan objektiivisesti vartalon eri kohtia; kaulan pituutta, olkapäiden ja -varsien mallia, ylä- ja alavartalon suhdetta, poven kokoa, vyötärön paikkaa, lantion- ja takamuksen mallia, sekä nilkkojen muotoa. Objektiivisen tarkastelun jälkeen arvioidaan oma vartalo. Mihin kohtaan ihminen on erittäin tyytyväinen itsessään ja mitä kohtaa hän haluaa korostaa. Ja vastaavasti mistä kohdasta hän pitää vähiten ja haluaa häivyttää tai mahdollisesti piilottaa kokonaan. (Silmälumetta 2007.)

Optisen illuusion tärkeimmät työkalut ovat värit, muodot ja leikkaukset. Yksiväriset vaatteet luovat pitkän ja hoikan siluetin. Kuviot taas kiinnittävät huomiota. Kuvioitu vaate yhdistettynä yksiväriseen vaatteeseen kiinnittää siis ensin huomion ja jättää yksivärisen ruumiinosan vähemmälle huomiolle. Kaikki mikä kiiltää lisää myös massaa, kun taas himmeä pinta hoikentaa. Vaakaraidat levantävät ja lyhentävät, pystyraidat hoikentavat ja pidentävät. Tämä on myös sovellettavissa vaatteiden leikkauksiin; mitä enemmän pystyleikkauksia vaatekappaleessa on, sitä enemmän se hoikentaa ja lisää kantajansa pituutta. Muodottomalle vartalolle pystyy myös luomaan muotoja muotoiluilla pystyleikkauksilla. (Silmälumetta 2007.)

4.10 Pukeutumistyyli

Yksittäisillä vaatekappaleilla ja niiden yhdistelmillä luodaan pukeutumistyyliä eri tilanteisiin. Jokaisella ihmisellä on oma pukeutumistyylinsä jonka perusteella hänet voidaan tunnistaa ja erottaa muista. Oman tyylin luominen vaatii erilaisten vaihtoehtojen suunnittelemista ja kokeilemista. Pukeutumistyyli heijastaa pukeutujan persoonallisuutta. Pukeutumisvalinnalla voidaan korostaa parhaita piirteitä ja toisaalta häivyttää heikoimpia kohtia. Sopusuhtaisen vartalon luominen tapahtuu pukeutumalla itselle sopivilla vaatteilla ja asusteilla. Katsoja kokee näkemänsä kauniiksi kun mittasuhteet ovat tasapainossa. Pukeutumisessa tulee kiinnittää huomiota siihen, viihtyykö itse omissa vaatteissaan, väriin, malleihin ja materiaaleihin. Koknaisuus on se kivijalka, johon ulkonäkö, oma tyyli, nojaa. (Bläver 2007.)

Kaikilla ihmisillä on jokin tyyli, monilla useampikin eri tilanteita, kuten työtä, vapaa-aikaa ja harrastuksia varten. Ihmiset voidaan jakaa seitsemään eri tyyliin pukeutumisen perusteella. Ne ovat: luonnollinen, klassinen, romanttinen, dramaattinen, urheilullinen, erikoinen ja niin sanottu oma tyyli. Niiden avulla voidaan hahmottaa, minkälaiset vaatteet pukevat juuri kutakin vartalotyyppiä parhaiten. (Asupersonallisuus 2007.)

Luonnollinen tyyli. Luonnollisella ihmisellä on rento tyyli. Hän pukeutuu niin, että vaatteissa on helppoa ja hauskaa liikkua. Häntä ei kiinnosta mikä on muodissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä ettei hän haluaisi näyttää hyvältä. Luonnollisen

tyylin värien valinnassa luonnonmukaisuus on avainsana. Väreiksi sopivat ekologiset eli luonnonmukaiset värisävyt kuten, ruskeat, ruosteensävyt, hiekka, ohra, kellertävät kullansävyt, vihreät, merensävyt, indigo eli farkkusininen sekä merenvihreät. Neonvärit eivät ole luonnollista varten. Kuvioista ja kuoseista luonnollista miellyttävät ruudut, neutraalit raidat, pintakuosit, pörröiset ja nyppyiset materiaalit sekä farkkukankaat, trikoot ja golleget. Villaiset shaalit ja läpinäkymättömät tai joustinneuleiset sukkahousut ovat hänen tyyliään. Vaatevaraston erehdykset ovat röyhelöpuseroita, silkkileninkejä, ohuita sukkahousuja ja liioiteltuja malleja. Tämä tyyli edellyttää liikettä, joten puvut eivät saa olla liian tiukkoja ja hameissa on päästävä kunnolla kävelemään. (Asupersonallisuus 2007.)

Klassinen tyyli. Klassinen ihminen arvostaa ajatonta eleganssia ja laatua enemmän kuin määrää. Tyyli on hänelle tärkeämpi kuin muoti. Klassinen ei myöskään halua vaatteidensa herättävän huomiota. Kankaista klassinen suosii laadukkaita luonnonkuituja, kuten puuvillaa, pellavaa, villaa ja silkkiä. Hän välttelee pyntättyä, röyhelöistä ja liukasta. Neuleista klassisen valinta on tiukkaan kudottu, hyvin istuva villapusero. Tyylistään kiinni pitävä klassinen saa helposti itselleen vaatevaraston, jonka avulla hän voi mennä minne hyvänsä. Hän muuntaa työasun helposti iltaa varten vaihtamalla asusteita. Klassisen tyylin perustan muodostavat keskitummat sinisen, vihreän ja violetin sävyt ja neutraalit kerman, kivenharmaan, tinan, harmaan ja ruskean sävyt. Täyteläiset pastellisävyt käyvät myös hänen tyyliinsä. Samoin perinteiset yhdistelmät kuten laivastonsininen ja valkoinen. (Asupersonallisuus 2007.)

Romanttinen tyyli. Romanttinen ihminen luo viehättävän asukokonaisuuden mistä tahansa vaatekaapista löytyvästä. Hän on nainen, joka inhoaa farkkuja ja valitsee mieluummin liehuvan naisellisen hameen ja sievän puseron - jopa puutarhatöihin. Romanttinen kiinnittää paljon huomiota yksityiskohtiin ja käyttää paljon aikaa pukeutumiseen. Hän rakastaa kaikkea romantista kuten, kukkia, rusetteja, pitsiä, röyhelöitä ja silkkinauhoja. Suosikkimateriaaleja ovat pehmeät, laskeutuvat ja runsaat kankaat kuten, näyttävät kukka- tai ruusukuosit ja romanttiset kuviot. Hän rakastaa värejä ja välttää sameita, tummia sävyjä. Hän pitää pinkeistä, punaisista, luumunsävyistä, purppurasta ja violetista yhdistettyinä herkkiin pastellisävyihin.

Kankaat ovat pehmeitä, laskeutuvia ja runsaita. Sametti, pitsi, silkki ja jersey ovat romanttisen mieleen.(Asupersoonallisuus 2007.)

Dramaattinen tyyli. Dramaattisella ihmisellä on rohkea ja hienostunut tyyli. Hän kävelee huoneeseen ja tekee vaikutuksen ryhdillään, itseluottamuksella ja yksilöllisyydellä. Dramaattisen värit ovat voimakkaita. Perusvärit, kuten sininen, punainen ja keltainen yhdistettyinä mustaan ovat mielivärejä. Yhden värin kokonaisuus yhdistettynä rohkeaan asusteeseen on tehokasta. Musta on todellinen suosikki. Dramaattinen välttää kuvioita, erityisesti kaikkea rönsyilevää, kukallista tai liian naisellista. Hän valitsee mieluiten poptaidekuviot, geometriset ja huomiota herättävät kuviot. Dramaattinen tyyli syntyy huomiota herättävistä mittasuhteista, pitkästä jakusta ja lyhyestä hameesta, hulmuavasta housuhameesta ja bolerosta, ylisuuresta paidasta ja trikoista. (Asupersoonallisuus 2007.)

Urheilullinen tyyli. Urheilullisella ihmisellä on rento, urheilullinen ja liikkumisen vapautta edustava tyyli. Hän pukeutuu vaatteisiin, joissa on helppo ja hauska liikkua. Vaatteet ovat urheilullisia ja niiden materiaalit ovat joustavia sekä helppohoitoisia.

Erikoinen tyyli. Erikoinen ihminen kieltäytyy valmiiksi paketoidusta tyylistä. Hän hankkii vaatteita kirpputoreilta. Hän pukeutuu aina mielialojen mukaan. Hän yhdistää uudella tavalla erilaisia materiaaleja, tyylejä ja värejä kuten, gobeliinikankaita, sametteja, satiineja sekä erikoisia kuvioita ja kuoseja. (Asupersoonallisuus 2007.)

Oma tyyli. Omaan tyyliin vaikuttaa mieltymykset, harrastukset, kulttuuri ja myös oma persoonallinen tapa liikkua ja elehtiä. Tärkeintä omalle tyyliille on sen tiedostaminen. Pukeutumalla vahvistetaan omaa persoonallisuutta ja omaa asemaa ja ajatusmaailmaa. Oman tyylin pitää tuntua omalta ja mukavalta. Jokaisella ihmisellä on omat ominaiset piirteensä kasvojen, silmien ja ruumiinrakenteiden muodoissa. Muodot voivat olla pyöreitä tai kulmikkaita. Niitä voi korostaa asusteilla, vaatemaleilla ja kuvioilla. Oman tyylin löytämisessä tarvitaan itsetuntemusta. Ensinnäkin on tunnettava omat mittasuhteet ja tunnistettava oma vartalotyyppi. (Bläver 2007.)

4.11 Vaatehuolto

Vaatehuollon toiminnot jakautuvat likapyykin säilytykseen, pyykin pesuun, pyykin kuivaukseen ja puhtaan pyykin jälkikäsittelyyn. Likapyykki säilytetään pyykinpesukoneen välittömässä läheisyydessä esimerkiksi vetokoreissa, jonne pyykki voidaan lajitella valmiiksi tai kannellisessa erillisessä pyykkikorissa. (Toimiva kodinhoituhuone on haaste 2007.)

Pyykinpesu alkaa jo vaatekaupassa, sillä siellä varmistetaan vaatehuollon onnistuminen vaivattomasti. Jo muutama erillään pestävä vaate hankaloittaa pyykkikiertoa. Yhden vaateen koneelliset harmittavat. Vaatteita ostaessa kannattaa siis tarkastaa kuinka niitä hoidetaan. (Ojanen 2007.)

Pyykinpesun tavoitteena on saada vaatteet mahdollisimman puhtaaksi hyvin ja helposti. Pyykinpesu alkaa lajittelulla. Pyykki lajitellaan usein tummiin ja vaaleisiin. Jotkut lajittelevat pyykin materiaalien tai likaisuuden mukaan. Ennen pesukoneeseen laittoa on taskut muistettava tyhjentää, sulkea vetoketjut ja avata napit. Samettivaatteet ja farkut käännetään nurinpäin. Vaatteiden hoito-ohjeesta selviää valmistajan suosittelema pesulämpötila. (Ojanen 2007.)

Nykyisin vaatteet pestään kohtuullisen vähän likaantuneina. Liian rajusti ja usein pesty vaate haalistuu, nukkaantuu ja kauhtuu. Myös liian matala veden lämpötila voi sekoittaa värejä. Useimmin vahinkoja sattuu liian lämpimän ohjelman kanssa. (Ojanen 2007.)

Tahrat on parasta poistaa tuoreeltaan, koska ne tarttuvat vanhetessaan tiukasti. Jos ei ole aivan varma tahrän poistotavasta, voi olla viisainta viedä vaate pesulaan. (Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisosas 2007.)

Pesukone täytetään huolellisesti. Sitä ei saa tunkea liian täyteen. Edestä täytettävän pesukoneen pesurummun yläosaan pitäisi saada pyykin lisäksi mahtumaan kädet rannetta myöten. Silloin kone jaksaa työstää likapyykin hohtavaksi ja hyvin huuhdelluksi. (Ojanen 2007.)

Pesuaineen annostelu on taitolaji. Käyttöohjeista selviää suositus. Tummile ja

vaaleille vaatteille suositellaan eri pesuaineita. Valkopyykki kaipaa valkaisuainetta, josta taas kirjavat vaatteet kärsivät ja muuttuvat harmahtaviksi.

Kuluttajatutkimuskeskuksen teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 2000 suomalaisista 48 prosenttia selvitti pyykkinsä yhdellä pesuaineella. Vain 39 prosentilla oli käytössään kaksi ainetta ja vain joka kymmenes omisti kolmannenkin aineen. Se oli yleensä käsinpesuun hankittu nestemäinen aine. (Ojanen 2007.) Hyvässä pesukoneessa pesuohjelmien valinta on joutuisaa ja etupanelin symbolit selkeitä. Joidenkin koneiden ohjelmien sisältö on hankala hahmottaa edes kirjallisista käyttöohjeista. Ohjelmavalinta vaikuttaa käyttöön, joten tolkkua pitää saada nopeasti. (Ojanen 2007.)

Erilaisia pyykinpesutyyppisiä ovat käsinpesu, kirjopesu (40 tai 60 asteen pesua värillisille vaatteille), hienopesu (40 asteen lämpötila ja pesuohjelma on hellävaraisempi kuin kirjopesuohjelma), villapesu ja valkopesu (yleensä 60 tai 95 astetta erittäin likainen ja pinttynyt valkopyykki). Kuivapesua / kemiallista pesua suoritetaan viemällä vaate pesulaan. (Pyykinpesu 2007.)

Kotitalouksissa pyykki voidaan kuivata telineessä joko sisällä tai ulkona, tai koneellisesti sisällä. Koneellisia pyykin kuivausvaihtoehtoja ovat kuivausrumpu, kuivauskaappi ja kuivaava pesukone. Jotta pyykki kuivuisi tehokkaasti, pyykin kuivaustilan tulisi olla kuiva, lämmin ja hyvällä ilmanvaihdolla varustettu. Jos pyykkiä ei voida kuivata muualla kuin peseytymistilassa, voidaan pyykin kuivumista nopeuttaa pitämällä tila mahdollisimman kuivana. Vaatehuoltotila kannattaa varustaa tangolla, jotta pyykki voi nostaa esimerkiksi rumpukuivauksen jälkeen hetkeksi hengähtämään henkarille. Tankoa voi käyttää myös sellaisten vaatteiden kuivaukseen, jotka eivät sovellu koneellisesti kuivattaviksi. Sille voi myös ripustaa silitetyt paidat. (Toimiva kodinhoituhuone on haaste 2007.)

Pyykin jälkikäsitteilyä varten tarvitaan työtaso, silityslauta ja mahdollisesti mankeli, pyykkirullat tai silityskone. Työtaso tarvitaan pyykin taitteluun. Silityslauta voi olla irrallinen tai kiinteästi kaapistoon sijoitettu. (Toimiva kodinhoituhuone on haaste 2007.)

Pyykin jälkikäsitteilyllä sileytetään ja parannetaan vaatteiden ulkonäköä sekä

hidastetaan niiden likaantumista. Pyykin jälkikäsittelyä ovat mankeloiminen, taittamismenetelmä ja silittäminen. Pyykin jälkikäsittelyyn kuuluu huomattavasti enemmän aikaa kuin pyykinpesuun. Pyykin jälkikäsittely helpottuu, kun vaatekappaleet ravistellaan suoriksi ja saumat, reunat sekä kaksinkertaiset osat oiotaan pyykkiä kuivumaan riputettaessa. (Pyykin jälkikäsittely 2007.)

5 OPINTOKOKONAISUUDEN TOTEUTUS

Kehittämishankkeemme, Pukeutumisen haasteet – opetusmateriaalia valmentavaan koulutukseen, on osa päivittäistoimintojen ja asumisvalmennuksen opintokokonaisuutta, jonka aihealueena on pukeutuminen ja vaatehuolto.

Opetusmateriaali pitää sisällään kymmenen erillistä lukua; vaatetus ja pukeutuminen, pukeutuminen eri tilanteisiin, paperinuket pedagogisina työvälineinä, esimerkkejä paperinuken käytöstä, värien vaikutus pukeutumisen valintaan, mittataulukot, vartalotyypit, vartalon muotojen vaikutus pukeutumisen valintaan, pukeutumistyyliä ja vaatehuolto.

Tässä kappaleessa esittelemme opintokokonaisuuden toteutusta Keskuspuiston ammattiopiston Porvoon toimipaikassa ajalla 25.9-6.11.2007. Opintokertoja oli yhteensä kahdeksan ja tuntien kesto vaihteli 1h 10min ja 1h 40min välillä.

Opiskelijoiden määrä vaihteli 11 opiskelijasta kahteen eri oppitunneilla. Opiskelijat koostuivat kahden suuntaavan linjan opiskelijoista, joista osa opiskelee palvelualaa ja osa käsi- ja taideteollisuusalan opintoja. Seuraavassa taulukossa esitellään opiskelijat heidän sukupuolensa, peruskoulupohjansa ja erityisopetuksen perusteiden mukaan.

TAULUKKO 3. Oppitunneille osallistuvia opiskelijoita

Sukupuoli	Peruskoulupohja	Erityisopetuksen perusteet
Tyttö 1	EMU	Kielelliset vaikeudet
Tyttö 2	EHA	Kehityksen viivästyminen
Tyttö 3	EMU	Kielelliset vaikeudet
Tyttö 4	EHA	Kielelliset vaikeudet
Tyttö 5	EHA	Kehityksen viivästyminen
Tyttö 6	EMU	Kehityksen viivästyminen
Tyttö 7	EMU	Psyykkiset pitkäaikaissairaudet

Tyttö 8	EMU	Muu syy, joka edellyttää erityisopetusta
Poika 1	EMU	Psyykkiset pitkäaikaissairaudet
Poika 2	EHA	Kehityksen viivästyminen
Poika 3	EHA	Kehityksen viivästyminen
Poika 4	EMU	Kielelliset vaikeudet

Ensimmäinen oppitunti. Opintokokonaisuuden alussa pohdimme yhdessä, miksi pukeutuminen on meille tärkeää? Tehtävän tavoitteena oli opiskelijoiden orientoiminen opiskeltavaan aihekokonaisuuteen. Kysymys tuntui opiskelijoista aluksi hyvin vaikealta. Se ei herättänyt juuri mitään ajatuksia. Aloimme pohtia asiaa sään ja eri vuoden aikojen näkökulmasta. Jo muutaman johdattelevan kysymyksen kautta opiskelijat löysivät hyviä perusteluja pukeutumisen tärkeydestä. Tässä muutama esimerkki, miksi pukeutuminen on opiskelijoiden mielestä meille tärkeää; erilaisten kelien vuoksi, erilaisten tilanteiden vuoksi, perustarpeiden vuoksi, tottumusten vuoksi, hygieenisyyden vuoksi ja siksi, että emme vaan voi yksinkertaisesti liikkua ilman vaatteita ulkona.

Toinen oppitunti. Tunnin aiheena oli mitä vaatekaapistani löytyy? Aihe oli jatkoa viimekerran asialle. Tavoitteena oli vaatteiden tunnistaminen ja nimeäminen sekä luokittelu niiden käyttötarkoituksen mukaan (mitä puemme mihinkin vuorokauden aikaan). Opiskelijat saivat luetella mielivaltaisessa järjestyksessä mitä heidän vaatekaapistaan löytyy. Opettaja kirjoitti sitä mukaan vaatteiden nimiä liitutaululle. Lopuksi aloimme ryhmitellä yksittäisiä vaatekappaleita niiden käyttötarkoituksen perusteella laajempiin kokonaisuuksiin kuten alusvaatteisiin, arkivaatteisiin, ulkovaatteisiin, työvaatteisiin, juhlavaatteisiin, vapaa-ajan vaatteisiin, liikuntavaatteisiin ja yövaatteisiin.

Kolmas oppitunti. Tunti alkoi kertaavalla kirjallisella tehtävällä. Opettaja laati viime oppitunnin sisällöstä kirjallisen tehtävän, joka sisälsi niitä vaatteita joita opiskelijat olivat kertoneet vaatekaapistaan löytyvän. Tehtävänä oli yhdistää vaatteet niiden käyttötarkoituksen mukaan alusvaatteisiin, arkivaatteisiin, ulkovaatteisiin, juhlavaatteisiin, liikuntavaatteisiin ja vapaa-ajan vaatteisiin. Tehtävän sai tehdä joko yksin tai parin kanssa. Hyvin monet lukevat opiskelijat tekijät tehtävän yksin. He

jotka tunnistavat lyhyitä sanoja etsivät listalta ne ja tekivät siltä osin tehtävän. Ei lukevat opiskelijat keskittyivät tehtävässä oleviin kuviin ja pohtivat mielessään mihin luokkaan kuvat kuuluvat. Tehtävä koettiin hyvin haasteelliseksi. Tunnin lopussa kävimme tehtävän läpi yhteisesti.

Kolmannen tunnin uutena asiana oli päivittäinen vaatetus, mitä puemme mihinkin vuorokauden aikaan yllemme. Tavoitteena oli selkiyttää oikeanlaisten vaatteiden valintaa käyttötarkoituksen mukaan. Opettaja jakoi opiskelijoille laatimansa kirjallisen tehtävän jossa oli muutama vihje ja kysymys. Kukin opiskelija luki vuorollaan kysymyksen, johon yhdessä mietittiin sopiva vastaus.

Neljäs oppitunti. Tunnin aiheena oli sään mukainen pukeutuminen. Tunnin tavoitteena oli oikeanlaisten vaatteiden löytäminen sään mukaan, värivalintojen tekeminen, aiheeseen sopivan tiedon etsiminen ja kirjaaminen sekä hienomotoristaitojen harjaannuttaminen. Tunnin alussa keskusteltiin vuodenajoista. Mitä kuukausia kuuluu mihinkin vuodenaikaan ja millä nimillä näitä aikoja kutsutaan (kevät, kesä, syksy, talvi)? Jokainen opiskelija valitsi paperinukeista sen hahmon, jota hän itse edusti (tyttö tai poikanukke). Tehtävän haasteellisuutta lisäsi se, että luokan keskelle oli asetettu yksi iso pöytä, jonka päällä nuket ja vaatteet olivat sikin sokin. Opiskelijan tuli löytää tästä kasasta itseään muistuttava hahmo. Tämän jälkeen opettaja asetti pöydälle internetistä tulostetut maisemakuvat. Opiskelijan tuli valita näistä kuvista yksi, joka miellytti häntä eniten. Seuraavaksi hänen tuli valita kuvaan sopiva vaatetus. Ryhmä keskusteli ensin yhdessä minkälaiset vaatteet kuhunkin kuvan edustamaan vuodenaikaan sopivat. Tämän jälkeen opiskelija etsi pöydältä sopivan vaatekokonaisuuden. Tehtävää hankaloitti se, että pöydällä oli sekä tytön, että pojan vaatteita sikin sokin. Sopivan vaateen löydyttyä opiskelija väritti nukan päällä olevat vaatteet sekä valitsemansa vaatekokonaisuuden vaatteet haluamansa värisiksi.

Tämän jälkeen opiskelija leikkasi saksilla paperinuken, vaatekokonaisuuden ja vuodenajan kuvan irti paperista. Seuraavaksi opiskelija valitsi yhdeksästä värivaihtoehdosta kartongin, joka hänen mielestään parhaiten kuvasi hänen valitsemaansa vuodenaikaa. Sen jälkeen opiskelija liimasi kartongille vuodenajan kuvan sekä leikkaamansa paperinuken. Lopuksi opiskelija etsi valitsemaansa vuodenaikaan sopivista vaatteista tietoa kirjoista, lehdistä tai internetistä ja lisäsi tämän tiedon kuvakoosteeseensa.

Viides oppitunti. Tunti alkoi kertaamalla edellisen tunnin asioita. Opiskelija, joka oli saanut edellisellä tunnilla kuvakoosteensa valmiiksi, sai kertoa työstään luokassa omalta paikaltaan. Näin edelliseltä tunnilta poissaolleet opiskelijat pääsivät mukaan tehtävään ja samalla he joilta työ oli jäänyt kesken, palauttivat mieleensä sen, mihin työvaiheeseen heidän työnsä olikaan jäänyt.

Tunnin uutena asiana oli etsiä vaatekuvastoista (Hobby Hall, Sokos, Lindex, Anttila jne.) edellisellä tunnilla valitsemaansa vuodenaikaan liittyviä vaatteiden kuvia ja hintoja, jotka parhaiten kuvasivat opiskelijaa itseään. Kuvat ja hinnat koottiin kahdelle A4:n arkille. Tunnin lopussa vaatteiden hinnat laskettiin yhteen ja pohdittiin opiskelijoiden tekemiä valintoja. Kuinka paljon rahaa hän tarvitsee toteuttaakseen valitsemansa vaateostokset ja olivatko valinnat kannattavia. Tunnin tavoitteena oli selkeyttää opiskelijan omia vaatemieltymyksiä, järkevien vaatevalintojen tekemistä suhteessa hintaan ja taloudellisuuden pohtiminen.

Kuudes oppitunti. Tunnin alussa opettaja esitteli opiskelijoille seitsemän eri vartalotyyppiä kuvien kautta ja kertoi lyhyesti mikä vaikutus tällä on oikean vaatekokonaisuuden valintaan.

Tunnin uutena aiheena oli värien vaikutus pukeutumisen valintaan. Tutkittiin opiskelijoiden tekemiä kuvakoosteita ja pohdittiin heidän tekemiään värivalintoja. Seuraavaksi koottiin ”aivoriihi” periaatteella taululle eri ammatteja ja pohdittiin tätä kautta työpukeutumista ja värien merkitystä työasuissa. Tunnin tavoitteena oli herättää mielikuvia siitä mitä mikäkin väri työasussa herättää ja minkä ammatin edustajat pukeutuvat esimerkiksi tumman siniseen tai viinin punaiseen ja miksi.

Seitsemäs oppitunti. Tunnin aiheena oli valmiiden tehtävämonisteiden koekäyttö. Tunnin tavoitteena oli harjoitella itsenäistä vaatteiden valintaa sekä värien käyttöä omien mieltymysten mukaisesti.

Opettaja jakoi opiskelijoille kuusi tehtävämonistetta; missä järjestyksessä puetaan vaatteet, valitse oikea laukku mukaan metsäretkelle, menet kaverin syntymäpäiville valitse mieleisesi paita ja väritä se, ulkona on pakkanen valitse lakki, vaatekaappi ja vaatekauppa.

Kahdeksas oppitunti. Pienryhmä tunti. Tunnin tavoitteena oli oman pukeutumistyylin löytäminen annetuista vaihtoehdoista, värien valinta omien mieltymysten mukaisesti, kuvien pienten yksityiskohtien hahmottaminen sekä hienomotoristentaiteiden harjaannuttaminen. Tunnille osallistui kolme opiskelijaa, joista yksi ei lukenut, toinen luki autettavasti ja kolmas luki, mutta ei ymmärtänyt välttämättä lukemaansa. Tunti alkoi valmiiden tehtävämonisteiden kanssa. Lukeva opiskelija luki tehtävän, jonka jälkeen pohdittiin mitä pitää tehdä. Tämän jälkeen jokainen teki tehtävän. Näin siirryttiin tehtävästä toiseen. Seuraavana aihe oli pukeutumistyylit. Opettaja jakoi jokaiselle opiskelijalle hänen sukupuoltaan edustavan paperinuken. Tämän jälkeen opettaja asetti pöydälle valmiit kuvat eri vaatekokonaisuuksista. Opiskelijan tehtävänä oli valita näistä se, joka häntä miellytti kaikista eniten. Valinnan tehtyään hän sai värittää nuken päällä olevat vaatteet ja valitsemansa vaatekokonaisuuden. Sen jälkeen opettaja pyysi opiskelijaa valitsemaan kymmenestä värillisestä kopiopaperista sen, joka miellytti häntä eniten. Seuraavaksi opiskelija sai leikata nuken ja vaatekokonaisuuden irti paperista ja liimata ne valitsemalleen värilliselle paperille. Tämän jälkeen opiskelija valitsi vaatekokonaisuuksista sen joka miellytti häntä toiseksi eniten, kolmanneksi eniten ja neljänneksi eniten.

Laaditusta opintomateriaalista jäi käyttämättä vartalon muotojen vaikutus pukeutumisen valintaan, pukeutumistyylit ja vaatehuolto.

6 POHDINTA

Kehittämishankkeemme, Pukeutumisen haasteet opetusmateriaalia valmentavaan koulutukseen, on osoittautunut onnistuneeksi kokonaisuudeksi. Työssämme pyrimme huomioimaan mahdollisimman laajalti eri opiskelijoiden tietotaitotasoa. Opetusmateriaalia on pyritty luomaan; ei lukeville, autettavasti lukeville ja lukeville opiskelijoille. Materiaali pitää sisällään monen tasoisia tehtäviä ja antaa käyttäjälleen mahdollisuuden luoda uusia innovatiivisia tehtäviä.

Hankkeen alussa meillä oli visio paperinukkejen käytöstä pedagogisina työvälineinä. Tämä herätti monenlaisia ajatuksia kuulijoissaan. Onneksi toteutimme itsepintaisesti tämän työn, sillä se antoi enemmän kuin ehkä osasimme odottaakaan. Ehkä tärkein havainto oli huomata opiskelijoiden hahmottamisen vaikeus oppitunneilla. Niin yksinkertaisilta tuntuvat paperinuket muodostuivatkin todellisiksi haasteiksi. Tehtävissä, jossa piti etsiä itseään muistuttava paperinukke vaatekokonaisuuksien joukosta, muodostui yllättävän monelle liian haasteelliseksi tehtäväksi. Opiskelijat kertoivat avoimesti, etteivät he erota mustavalkoisia kuvia toisistaan. Näin ollen myös tytön ja pojan vaatteiden erotteleminen tuntui vaikealta. Liian samanlaisilta muistuttavat vaatekokonaisuudet eri käyttötarkoituksiin koettiin vaikeina. Eniten hahmottamisesta kärsivät opiskelijat värittivät vaatteet ylhäältä alas asti samalla värillä, koska he eivät erottaneet takkia ja housuja kuvasta erillisinä osinaan.

Se tieto minkä saimme tätä opintokokonaisuutta opetettaessa, on pyritty hyödyntämään muissa oppiaineissa. Selkeästi hahmottamisesta kärsiville opiskelijoille on pyritty selkeyttämään opetusmateriaalia entisestään. Kuvia ja tekstiä on suurennettu ja värejä lisätty monisteisiin. Mustavalkoista tekstiä on tulostettu värilliselle kopiopaperille. Koekäytössä on ollut myös värilliset kalvotaskut, jotka mahdollisesti helpottavat mustavalkokopioiden lukemista.

Kehittämishankkeemme opetusmateriaalia voisi tulevaisuudessa parannella

entisestään. Tehtäviä voisi kehittää niin, että ne tukisivat opiskelijan hienomotoristen taitojen kehittymistä. Pidemmällä aikavälillä opiskelijan hienomotoriset taidot paranevat ja esimerkiksi käsiala selkiintyy. Värittämisestä, leikkaamisesta, liimaamisesta ja kirjoittamisesta voi syntyä vapaa-ajan harrastus. Taitojen lisääntyessä myös opiskelijan oma luovuus voi herätä ja itsetunto parantua.

Tänä vuonna opiskelijat olivat todella innokkaana mukana pohtimassa pukeutumisen haasteita. Oppitunneilla he olivat selvästi motivoituneita tekemään annetut tehtävät. Osa opiskelijoista pohti pukeutumistaan myös kouluajan ulkopuolella. Jotkut opiskelijat tulivat kertomaan opettajalle kokemuksistaan erilaisiin juhliin tai tilaisuuksiin osallistumisestaan ja pukeutumisestaan siellä. Yhteiselle teatteriretkelle osallistuminen oli selkeästi monelle opiskelijalle näytönpaikka. Joka ikäinen opiskelija oli pukeutunut siististi ja selvästi harkinnut omia vaatevalintojaan. Vuoronperään he kävivät esittelemässä omia vaatteitaan opettajalle ja varmistivat samalla, että heidät oli huomattu.

LÄHTEET

Donaldson, M.1993. Miten lapsi ajattelee,Weilin+Göös, Espoo.

Jussila, N. 2007. Muodin ja juoruilun nukke. Paperinuket ovat toimineet leikkikaverien lisäksi mannekiineina ja juorulehtien korvikkeina. Kaupunkilehti Vartti. 9.5.2007. N:o 36. 3.vuosikerta. Vantaa.

Kaski, M. (toim.), Manninen, A., Mölsä, P. & Pihko, H. 2001. Kehitysvammaisuus. WSOY. Kirjapainoyksikkö. Porvoo.

Keskuspuiston ammattiopisto. 2000. Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa. Koulukohtainen opetussuunnitelma, valmentava 2.

Krons, M. 2005. Tosinainen tyylikirja. Painopaikka Gummerus Kirjapaino. Jyväskylä.

Lehto, M-L. 2004. Tyttösille huviksi ja hyödyksi. Kirjakas.

Opetushallitus. 2006. Koulutusopas 2007. Ammatillinen ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö. Ammatillinen erityisopetus, 298. Kirjapaino West Point. Rauma.

Opetushallitus. 2000. Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa opetussuunnitelman perusteet 2000.

Saari, E. 2001. Nukketeatterin taikaa. Terveys ry.

Soutsalo, T. 1998. Jokanaisen väri- ja tyyliopas. WSOY. Kirjapainoyksikkö. Porvoo.

TAULUKKO 1. Suomalaisen syylokituksen pääryhmittely (suluissa prosentiosuus vuoden 1986 tilastojen mukaan). Kaski, M. (toim.), Manninen, A., Mölsä, P. & Pihko, H. 2001. Kehitysvammaisuus. WSOY. Kirjapainoyksikkö. Porvoo. s.32

TAULUKKO 2. Älyllinen kehitysvammaisuus. 2007. Maailman terveysjärjestön mukaan (<http://verneri.net/yleis/tietopankki/kehitysvammaisuus.html>)

Verkkolähteet kirjoittajan mukaan:

Bläver, P., Iivonen, M., Lahti, H. & Mäki-Tuominen, J. 2007. Pukeutumisen tie.

Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.edu.fi/oppimateriaalit/pukeutumisentie/>. Luettu 26.11.2007.

Lammi, M. 2007. Värien vaikutus pukeutumisessa. Pirkka.fi-palvelut. Saatavilla

www-muodossa: http://www.plussa.com/?_cid=3937&_ct=2. Luettu 26.11.2007.

Lehto, M-L. 2007. Paperinuket Suomessa. Saatavilla www-muodossa:

http://www.fintoys.com/paperdoll_hist_f.htm. Luettu 26.11.2007.

Mäki, O. A. 1./2001. Lääketieteellinen luokitus. Vernerikehitysvamma-alan

yhteinen verkkopalvelu. Saatavilla www-muodossa:

<http://verneri.net/yleis/tietopankki/kehitysvammaisuus.html>. Luettu 26.11.2007.

Mäki, O. A. 2./2001. Mistä kehitysvammaisuus johtuu?. Verner-kehitysvamma-alan yhteinen verkkopalvelu. Saatavilla www-muodossa:

<http://verneri.net/yleis/tietopankki/kehitysvammaisuus.html>. Luettu 26.11.2007 .

Mäki, O. A. 3./2001. Yhteiskunnan vaatimustaso määrittää vammaisuutta. Verner-kehitysvamma-alan yhteinen verkkopalvelu. Saatavilla www-muodossa:

<http://verneri.net/yleis/tietopankki/kehitysvammaisuus.html>. Luettu 26.11.2007 .

Ojanen, S. Pyykinpesu on taitolaji 2007. Kotona pyykkäämässä. Saatavilla www-muodossa: http://www.helsinginenergia.fi/media/helen/Helen401_2.pdf. Luettu 26.11.2007.

Poikkeus, M. 2007. Vartalomallit. Klassillinen koulu.Tampere. Saatavilla www-muodossa: <http://www.tkukoulu.fi/%7Eeytkmipo/index.html>. Luettu 26.11.2007.

Trötschkes, R. 2007. Värien voima löytyy värianalyysillä. Yle. Terveys. Keho ja mieli. Saatavilla www-muodossa: http://www.yle.fi/genreportaalit/portaali.php?genre=terveys&osannimi=hyvaolo_kehojamieli&jutunid=503. Luettu 26.11.2007.

Viitapohja, K. 2007. Harjaantumisopetus. Kehitysvammahuollon tietopankki.

Saatavilla www-muodossa:

<http://www.saunalahti.fi/kup/kunt/harjaantumiskoulu.htm>. Luettu 26.11.2007.

Verkkolähteet artikkelin mukaan:

Asupersoonallisuus. 2007. Tuotesuunnittelu. Tekstiili- ja vaatetusala.

Kokemäkilaakson ammattiopisto. Saatavilla www-muodossa:

http://www.satakola.fi/verkko_opiskelu/pukeutumistyylit/pukeutumistyylit_index.htm. Luettu 26.11.2007.

Mittojen ottaminen ja kaavat. 2007. Saatavilla www-muodossa:
<http://joyx.joensuu.fi/~pollanen/kaavat.htm>. Luettu 26.11.2007.

Pyykin jälkikäsittely. 2007. Vaatteiden peseminen. Työssäoppimisen edellytykset.
Duunioppi. Net. Saatavilla www-muodossa:
<http://www2.edu.fi/duunioppi/index.php?id=43>. Luettu 26.11.2007.

Pyykinpesu. 2007. Vaatehuolto. Vaatehuone. Nice Factory Oy:n verkkopalvelu.
Saatavilla www-muodossa: <http://www.nicehouse.fi/vaatehuo/vhuolto/pyykki.htm>.
Luettu 26.11.2007.

Silmälumetta. 2007. Subjektiivista näkökulmaa. 2007. Kynäilijä Frei. Saatavilla
www-muodossa: <http://sklavisch.blogspot.com/2007/07/silmnlumetta-osa-i.html>.
Luettu 26.11.2007.

Toimiva kodinhoitohuone on haaste. 2007. TV.talo 2008. Artikkelit. Saatavilla
www-muodossa:
http://tvtalo.fi/titoo/artikkelit/rakennusmaailma/fi_FI/toimiva_kodinhoitohuone.
Luettu 26.11.2007.

Vaikuta vaatteilla. Pukeutumisopas. 2007. Teja. Tekstiili- ja jalkinetoimittajat ry.
Saatavilla www-muodossa: <http://www.teja.fi/pukeutuminen/etusivu.html>. Luettu
26.11.2007.